

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Aktuální problémy sociální práce v průběhu parole

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Štěpánka Lidová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Hála

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Aktuální problémy sociální práce v průběhu parole jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 31. května 2020

.....

Štěpánka Lidová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Jaroslavu Hálovi za skvělé vedení, motivaci a inspiraci. Zároveň chci poděkovat své rodině za trpělivost, kterou se mnou měli v průběhu celého studia.

Aktuální problémy sociální práce v průběhu parole

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá aktuálními problémy sociální práce v průběhu parole. Cílem je deskripce aktuálního stavu parole v České republice. Současně je pozornost věnována pojmenování a popisu aktuálních problémů včetně zjištění relevantních názorů a postojů pracovníků působících v této specifické činnosti. Výzkumná práce směřuje k formulování některých optimalizačních doporučení pro další činnost Probační a mediační služby ČR.

V teoretické části jsou popsány současné trendy vězeňství a jednotlivé činnosti probačních pracovníků v rámci parole.

Výzkumnou část této práce tvoří kvalitativní výzkum s technikou strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, prostřednictvím kterých jsou analyzovány rozhovory s pracovníky Probační a mediační služby v Jihočeském kraji, Praze a Hradci Králové.

Výzkumem bylo zjištěno, že sociální pracovníci Probační a mediační služby vnímají jako největší problém množství administrativy, nerespektování některých doporučení pro soud a zaměstnávání vězňů. Zároveň bylo také zjištěno, že podmíněně propuštění nevnímají žádný relevantní problém při spolupráci s probační a mediační službou.

Na základě těchto výsledků, byla navržena řešení a doporučení pro práci probačních úředníků do budoucna, jejichž aplikace by těmto pracovníkům mohla usnadnit některou práci. Dále byla také navržena řešení problémů v zaměstnávání podmíněně propuštěných. Mezi tato řešení patří zjednodušení administrativy, větší respekt vůči probačním úředníkům ze strany soudu a větší informovanost potenciálních zaměstnavatelů pro podmíněně propuštěné.

Klíčová slova

Parole; sociální práce v průběhu parole; vězeňství; probační a mediační služba, podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, penitenciární péče

Current problems in social work during parole

Abstract

This bachelor thesis deals with current problems in social work during parole. It aims to describe the current situation of parole in the Czech Republic.

At the same time, the thesis pays attention to the naming and description of current issues, including finding relevant opinions and attitudes of workers operating within this specific activity. Research work aims at formulating certain optimization recommendations for further activity of Probation and Mediation Services in the Czech Republic.

The theoretical part describes current trends in prison system as well as individual activities of probation workers within parole.

The research part consists of qualitative research using the method of open-questioned structured interviews that are then being used to analyse interviews with the workers of Probation and Mediation Services in South Bohemia, Prague, and Hradec Králové.

Via research, it was found out that the workers of Probation and Mediation services understand the following things to be problematic: great amount of administrative work, no respect for certain recommendations meant for the courthouse, and employing prisoners. Simultaneously, it was found out that those on conditional release do not perceive any relevant problem when cooperating with Probation and Mediation Services. Based on these results, solutions and recommendations have been designed for the purposes of probation officers' work in the future, the application of which should make some work easier for the officers. Further, some solutions have been designed to problems in employing individuals on conditional release. These solutions include simplifying administration, greater respect towards probation officers from the courthouse's side as well as greater awareness of potential employers of individuals on conditional release.

Key words

Parole; social work during parole; prison system; probation and mediation services; conditional release from prison; penitentiary care

Obsah

Úvod.....	7
1 Současný stav	9
1.1 Aktuální penitenciární trendy v Evropské unii	9
1.2 Úloha parole v současném českém vězeňství	14
1.3 Příklady dobré praxe	19
2 Cíl práce a výzkumné otázky	21
3 Metodika.....	22
4 Výsledky.....	24
5 Diskuse	35
Závěr	41
Seznam použitých zdrojů.....	43
Seznam tabulek	48
Seznam příloh	49
Seznam zkratk	50
Přílohy.....	51

Úvod

Bakalářská práce *Aktuální problémy sociální práce v průběhu parole*, kterou jsem zpracovala ve druhém a třetím ročníku svého bakalářského studia v oboru *Sociální práce ve veřejné správě* na *Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*, vznikla na základě mého zájmu o problematiku vězeňství. Tradiční trestající přístupy k vězněným osobám se zvláště v Evropě v posledních desetiletích mění v projekty restorativní, zaměřené na reintegraci uvězněných a poté propuštěných osob do demokratické společnosti. Je mi velmi sympatické, že právě v takovém pojetí vězeňství se pomáhající profese mohou a musí mnohem více osobně angažovat a intenzivně působit.

V první kapitole s názvem *Současný stav* popisují nejprve progresivní změny, které v penitenciární oblasti nastaly v posledních dvaceti až třiceti letech. Jedním z důležitých trendů je i důraz na využívání parole, tedy předčasného propuštění vězněného člověka z výkonu trestu odnětí svobody, ovšem za přísného dohledu nad jeho následným jednáním, ale zároveň nezbytné odborné pomoci ze strany profesionálních a případně dobrovolných pracovníků kompetentních institucí a organizací. Samostatnou kapitolu jsem pak věnovala ozřejmění úlohy parole v současné české praxi. Tuto ukončuji popisem tří úspěšných projektů zajišťujících v našich podmínkách optimální reintegraci takto podmíněčně propuštěných osob z vězení. Při zpracování této kapitoly vycházím především z odborné literatury, nezbytné ovšem bylo i využití internetových zdrojů zejména při popisu dobré praxe.

Ve výzkumné části bakalářské práce volím z dále popsanych důvodů deskriptivní výzkum, ve kterém jsem zvolila jako hlavní metodu sběru dat kvalitativní dotazování pomocí techniky strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, a to s pracovníky Probační a mediační služby České republiky a rovněž s předčasně propuštěnými osobami z výkonu trestu. Po provedené analýze a diskuzi zjištěných dat uzavírám svou studii skromným pokusem o formulování některých návrhů a doporučení směřující ke zlepšení pojednávaných specifických sociálních služeb.

Domnívám se, že předkládaná práce má svůj smysl, a ro v úsilí sondovat aktuálně i dlouhodobě se vyskytující problémy a překážky bránící optimálnímu průběhu parole. Může proto být užitečná jak v sebereflexi pracovníků zacházejících s vězni, rovněž tak dobrovolníků angažujících se v postpenitenciární péči o propuštěné vězně. Práce jistě

nalezne dobré využití i ve výuce penologie, vědy o trestech a procesu trestání, a to nejen na Zdravotně sociální fakultě JU, ale případně i na jiných fakultách vyučujících budoucí pracovníky v pomáhajících profesích. V neposlední řadě si dobře uvědomuji, že osobní zkušenost s výzkumnou prací v penologické a penitenciární oblasti velice přispěly velice k mému vlastnímu profesionálnímu rozvoji v závěru studia.

1 Současný stav

1.1 Aktuální penitenciární trendy v Evropské unii

Pokud v této kapitole chceme mluvit o aktuálních penitenciárních trendech v Evropské unii, je třeba definovat, co penitenciární péče jako pojem znamená. Jedná se tedy o péči, která je poskytována sociálními pracovníky a psychology, osobám ve výkonu trestu odnětí svobody (Kleskeň, 2016).

V Evropských zemích má penitenciární péče dlouholetou tradici a její současná podoba byla utvořena střetáváním mnoha trendů různých zemí (Žatecká, 2007). Tento druh péče vznikl díky nestátním organizacím a církvím, které se jako jedny z prvních začaly starat o vězně, kterým byl uložen trest odnětí svobody, či podmíněně propuštění (Hyková, 2008).

Evropská unie byla založena jako prostředek pro vzájemnou spolupráci a vytváření společných projektů mezi státy. Díky tomuto záměru a na základě sdílení zkušeností z osvědčené praxe došlo k vytvoření Evropského sdružení probačních služeb (Štern a Štantejský, 2010). Jednou z dalších organizací v rámci sjednocování Evropských trendů ve vězeňství je European prison Observatory. Jedná se o výzkumnou organizaci, která zkoumá vězeňství v evropských státech, a poté svá data poskytuje ostatním orgánům Evropské unie (Maculan et al., 2013).

Společná pravidla vězeňství a trestání v Evropě zajišťují Evropská vězeňská pravidla dokument přijatý Radou Evropy již v roce 1973. Zde se poprvé objevily obecné stanovy trestání, které musí členské státy Evropské Unie aplikovat ve svém právním systému. (Dammer, 2014). Díky přijetí celkové moderní penologie v členských státech, byl zrušen trest smrti (Maculan et al., 2013).

Hlavními důvody pro zrušení trestu smrti byla nevratnost rozhodnutí soudu a případných justičních omylů, neprokázání významné spojitosti mezi ukládáním toho druhu trestu a regulací kriminality (Hála, 2014). Na druhé straně zde vzniká problém se stárnutím vězeňské populace. Tento trend stále narůstá a jeho řešení jsou často jen dočasná (Martineau, 2018).

Dále lze jako důvod pro zrušení trestu smrti uvést křesťanskou víru většiny Evropanů, kde je zabití druhého uvedeno jako jeden ze smrtelných hříchů. Pokud jde o pachatele zvlášť závažné trestné činnosti, ukládají se jim dlouhodobé tresty odnětí svobody (Hála,

2014). Jak uvádí Martineau (2018), musí se z tohoto důvodu výrazně přizpůsobovat vězeňský personál a prostředí věznice – například bezbariérovými přístupy, či najímáním ošetřovatelů a pečovatелů jako součást vězeňské služby.

Po ukončení výkonu trestu následuje reintegrace neboli znovuzачlenění vězně do společnosti. Samozřejmě za předpokladu, že trest splnil všechny své funkce a s vězněm bylo v průběhu jeho trestu řádně pracováno na jeho chování (Poláchová, 2011). Reintegraci zajišťuje mimo jiné i probační služba, která v Evropě zaznamenala největší rozvoj při zavádění alternativních trestů. Tato služba vznikla na základě myšlenky, že pouhý trest pro vězně není dostačující a je třeba s ním i po propuštění pracovat (Hyková, 2008).

V dnešní době je reintegrace prováděna výhradně státními institucemi a sociálními službami. Proto je na místě více zapojovat občany států jako dobrovolníky do tohoto druhu pomoci (Krell, 2014).

Jedná se o moderní pojetí reintegrace na základě zkušeností a výzkumů z předešlých let. V těchto výzkumech bylo zjištěno, že vysoké procento bezdomovecké populace tvoří propuštění vězni z výkonu trestu odnětí svobody. Je tedy důležité, aby se toto procento snižovalo nejen za pomoci probačních pracovníků, ale také dobrovolníků z řad občanů (Endoltseva, 2019). Například projekt realizovaný v rámci EU, který má název Občané integrují občany byl schválen již v roce 2013. Jedná se o zainteresování občanů různých států EU do znovuzачlenění osob propuštěných z výkonu trestu (Krell, 2014). Cílem projektu je zajištění vnitřní bezpečnosti ve státech a reintegrace občanů propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody (Maculan et al., 2013).

V rámci tohoto projektu proběhlo zasedání a zde i výměna názorů, myšlenek a zkušeností občanů, kteří jsou aktivně zapojeni ve vězeňství (Krell, 2014). Jak uvádí Maculan et al. (2013), během zasedání byly stanoveny podmínky, za kterých je projekt realizován. Zároveň byly zanalyzovány shody a rozdíly mezi státy.

Ve svém výzkumu Fahmy a Wallace (2019) uvádí, že přístup komunity, která má za úkol pomoci propuštěným vězňům s reintegrací, má značný vliv i na jejich celkové zdraví. Z tohoto také vyplývá, že výrazná participace občanů na znovuzачlenění je pro propuštěné vězně přijatelnější alternativou než samotný dohled probačního úředníka.

Dalším důvodem, proč do reintegrace zapojovat občany jakožto dobrovolníky, může být také situace, kdy bude množství profesionálních pracovníků, podílejících se na začlenění vězňů propuštěných z výkonu trestu bohužel nedostačující, a státy nechtějí nebo nemohou na zřízení dalších pozic těchto pracovníků uvolnit dostatečný rozpočet (Krell, 2014).

Díky plnění funkce sjednocení Evropskou Unií vznikl na základě stejných prvků v systém probační služby, nový trend, který je zaměřený i na oběti trestného činu. Jedná se o narovnání vztahů mezi pachatelem a obětí (Žatecká, 2007). Tento proces má obsahovat dva kroky. Prvním je patřičná omluva za spáchaný čin a projevení lítosti nad způsobenou škodou. Druhým krokem je dostatečná finanční kompenzace materiální, či psychosociální škody vzniklé činem pachatele (Hála, 2014).

Mezi významné představitele tohoto procesu patří Litva. Zde je možné narovnání vztahů jako součást probační služby. V některých státech je toto stále prováděno formou dobrovolnictví v rámci nestátních organizací (Žatecká, 2007). Jedním z nejlepších realizátorů toho trendu v dnešní době je švýcarská Věznice Saxerriet (Hála, 2014). Další institucí, která se věnuje narovnání vztahů mezi vězněm a obětí, je Národní probační služba ve Velké Británii. Mimo jiné má tato služba za cíl rehabilitaci pachatelů a s tím je spojené i narovnání vztahů s obětí. Ve Velké Británii je tento krok povinný a musí jím projít každý z propuštěných vězňů pod dohledem probačního úředníka (Žatecká, 2007).

Jedním z nejvýznamnějších evropských trendů v penologii a penitenciární péči se stala humanizace (Hála, 2014). Od roku 1989 u nás stále probíhá proces humanizace v rámci různých projektů. Základním principem humanizace bylo dodržování Listiny základních práv a svobod. Z logiky penologie vyplývá, že v určitých bodech Listina základních práv a svobod být dodržována nemůže (Borkowski, 2015). Ve světovém měřítku lze pozorovat, že každý stát humanizaci rozumí jinak. Např. na území rozvojových zemí nepřipadá humanizace vězení v úvahu, zatímco ve Švýcarsku pojali vězeňství velmi efektivním způsobem. V tomto státě je vězení velmi moderní institucí, ač s přísnými pravidly a některými faktory, podporujícími povědomí vězňů o tom, kde se nacházejí (Kantay, 2019).

Dalším penitenciárním principem podporující rozvoj a udržitelnost vězeňství v zákonném rámci je bezpečnost vězení. Nejde zde pouze o bezpečnost uvnitř vězení, ale také o celkové zabezpečení vězení před útekem nebo nechtěným kontaktem vězňů s okolním světem (Tahamont, 2019). Vězeňské zařízení nesmí v místě ani ve svém okolí nijak

ohrožovat či zneklidňovat občany. Princip bezpečnosti je založen na kombinaci bezpečí občanů daného území, zajištění bezpečného výkonu trestu a bezpečí pro personál věznice (O'Loughlin, 2018).

V rámci humanizace a zachování demokratické společnosti i ve věznici je bezpečí zprostředkováno i vězněným osobám. Toto bezpečí znamená předcházení šikaně, a to jak ze strany personálu, tak ze strany ostatních vězněných osob (Vaňková, 2015). Moderní pojetí bezpečnosti vězení začalo doplňovat pasivní bezpečnost dynamickým zabezpečením. V praxi se pak jedná nejen o zvyšování technického zabezpečení, ale také zlepšení pozorování vězněných osob personálem věznice. Mimo jiné jde také o rozvoj psychosociálního klimatu komunikací mezi vězněnými a personálem, která je zaměřená na řešení různých problémů (Jůzl, 2016).

Kvalitní výběr personálu věznice přispívá k plynulejšímu rozvoji dynamické stránky bezpečí. S tímto ovšem také souvisí zajištění psychoterapie vedením věznice pro personál, který zde vykonává psychicky náročnou práci (Hála, 2015). Dynamická stránka bezpečnosti úzce souvisí s pasivním neboli technickým zabezpečením věznice. Nejčastějším problémem technického zabezpečení je seskupování vězňů do větších skupin v jedné cele (Jůzl, 2016). Toto také souvisí s vysokou finanční náročností na výstavbu nových cel, křídel či celých věznic podle bezpečnostního konceptu. Jedná se o globální problém financování vězeňství, který bude do budoucna třeba řešit (Vaňková, 2015).

Třetí významným penitenciárním trendem je efektivnost vězení. Zde je základním principem podpora reintegrace vězňů všemi pracovníky vězeňské služby za předpokladu důkladné penitenciární diagnózy vězně. Tato zahrnuje mimo jiné i psychologickou a sociální charakteristiku (Hála, 2014).

Efektivnost mimo jiné spočívá také v tom, aby vězeň využil strávený čas ve věznici pro sebezdokonalení či vyřešení určitého druhu problémů. Pokud je trestná činnost vězně spojená s drogovou závislostí, odborný personál se ho snaží naučit řádu, každodenní rutině a motivovat ho k pozdějšímu životu bez drog (Kalina, 2013).

Jestliže se dá u vězněné osoby předpokládat, že bude po propuštění z výkonu trestu nezaměstnaná, nabídne jí sociální pracovník rekvalifikaci či možnost studia některého z žádoucích oborů na aktuálním trhu práce (Jůzl, 2016). Rozšiřováním studijních a

pracovních příležitostí již v době výkonu trestu odnětí svobody lze předcházet recidivě a zároveň dochází ke zvyšování účinnosti vězeňského systému. (Hladík, 2019). Zda je vězení a daný trest efektivní také určuje jakou měrou se pachatel vyrovná se spáchaným trestným činem a svým vlastním trestem (Keleskeň, 2016).

Podle Hály (2014) vězeň ve výkonu trestu musí projít několika psychologickými fázemi, aby mohlo později dojít k plné reintegraci se sníženou možností recidivy. Tyto fáze popisuje pomocí následujícího algoritmu:

SVĚDOMÍ > VINA > POKÁNÍ = NAROVNÁNÍ + REINTEGRACE

Dosažení toho algoritmu může být reálné pouze za předpokladu, že svědomí vězněné osoby bylo ve věznicí řádně rozvíjeno. Hála (2017) ve své publikaci zmiňuje, že ve většině případů mají pachatelé vyvinuty obranné mechanismy, kterými zabraňují připuštění si škodlivosti dopadu jejich činu. Většinou se zde jedná o pachatele, kteří již s trestnou činností mají zkušenosti ze své minulosti. V takovémto případě je nutné, aby se s vězněm dále pracovalo na probuzení jeho svědomí a mohlo tedy dojít k nápravě (Hála, 2014). Jakmile si pachatel připustí své nehumánní jednání, může dojít k přijetí viny a následnému projevu lítosti (Pütz, 2011).

Díky všem těmto výše uvedeným fázím, kterými si vězněná osoba projde, může nastat fáze narovnání. Zde dochází k narovnání narušených mezilidských vztahů prostřednictvím domluvené schůzky pachatele s poškozeným za vedení probačního úředníka. Zde se pachatel pokorně omluví a nabídne finanční kompenzaci újmy, kterou způsobil poškozenému svým protiprávním jednáním (Hála, 2014). Tento postup úspěšně uvedlo do procesu, jako jedno z prvních v Evropě, Švýcarsko, kterým se nechali inspirovat další ekonomicky a sociálně vyspělejší státy jako je například Německo, či Velká Británie. Jedná se tedy o nový trend orientující penitenciární péči na oběť (Vinzens, Hála, 2008).

Evropské trendy ve vězeňství se v současnosti začaly zabývat škodlivým dopadem trestu odnětí svobody na rodinu pachatele. Jedná se o pokrokový trend, který spočívá ve věnování větší pozornosti dětem a nejbližší rodině odsouzených pachatelů (Molbech, 2014). Děti odsouzením jednoho (či obou) z rodičů trpí nedostatkem nejen materiálním, ale také sociálním (Hála, 2017).

Věznice tedy musí být také přizpůsobena návštěvám rodiny. Jde například o zkrášení návštěvních místností, budování dětských koutků v těchto místnostech (Molbech, 2014). Dále se věznice snaží přizpůsobovat své prostředí rodině pořádáním společných setkání s rodinami, umožňováním několika denních pobytů s rodinami ve speciálních ubytovacích jednotkách (Jůzl, 2016). V případech, kdy jsou návštěvy znemožněny neovlivnitelnými okolnostmi, začalo Německo a několik dalších států používat moderních technologií ke zprostředkování kontaktu odsouzeného s rodinou (Holt, 2014).

Obecně se má za to, že penitenciární i mimovězeňská práce s rodinou bude mít kladný dopad na vězněného, a to takový, že pro něj bude snazší projít výše zmíněným algoritmem, a tudíž i jeho následná reintegrace po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody bude pro všechny jednodušší (Hála, 2014).

1.2 Úloha parole v současném českém vězeňství

Parole neboli podmíněné propuštění je známo již z historie, kdy bylo spojováno s tzv. progresivním systémem vězeňství. Tento systém se poprvé objevil ve Francii ve druhé polovině 19. století (Vicherek, 2013). Podmíněné propuštění bylo odstupňováno do několika fází. První fáze spočívala v naprosté izolaci vězně, přičemž další fáze probíhala již v přechodném zařízení, kde platila mírnější pravidla a vězněný si zde mohl zvykat na zařazení do pracovního procesu a volnější pohyb. Poslední fáze byla praktikována jako proces podmíněného propuštění a výkonu trestu na svobodě pod dohledem probačního úředníka (Matoušková, 2010). V současném vězeňství je proces podmíněného propuštění běžně uplatňován i v ostatních evropských zemích, jako například v Anglii, Německu, Švýcarsku apod. (Vicherek, 2013).

Na našem území se Parole poprvé objevila v roce 1919 po vzniku Československé republiky. Zkušební doba při podmíněném propuštění byla shodná v délce zbytku trestu odnětí svobody, ovšem nemohla být kratší než 2 roky (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Rozhodujícím orgánem o podmíněném propuštění byla v roce 1920 stanovena komise u krajského soudu v kraji, kde odsouzený svůj trest vykonával (Vicherek, 2013).

Vyslovení dohledu a stanovení dalších omezení u podmíněného propuštění nebylo zcela běžné. Pokud byl dohled nařízený rozhodující komisí, vykonávala ho osoba blízká propuštěnému. Dnes je pro tuto činnost volený úředník Probační a mediační služby (Kroftová, Ouředníčková, 2009). V pozdějších dobách bylo podmíněné propuštění s dohledem upravováno tak, aby se co nejlépe zamezilo společensky škodlivému chování

vězně na svobodě (Vicherek, 2013). Do dnešní podoby ho upravil až zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník s účinností 1.1. 2010 (Kroftová, Ouředníčková, 2009).

Podle oficiálních stránek Probační a mediační služby (2019) výraz parole pochází z francouzštiny, ve které znamená „slovo“ a v souvislosti s propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody ho tedy chápeme jako příslib pachatele, že bude dodržovat zákon a chovat se podle stanovených pravidel. Zákon č. 40/2009 Sb., § 88 trestního zákoníku stanovuje podmínky, za kterých lze pachatele propustit z výkonu trestu odnětí svobody před uplynutím celého jeho trestu. Před propuštěním odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody je kontaktována také Probační a mediační služba, která má za úkol shromáždit informace a vyhodnotit rizika případného propuštění vězněného na svobodu (Veteška, 2015). Konkrétně se jedná o zjišťování zázemí, vztahů s rodinou a sociálním okolím pachatele, možností opětovného spáchání trestného činu, zda se dotčený vězeň léčil ze závislosti, úroveň pracovní dovednosti a další rizika spojená se ztížením reintegrace pachatele (Matoušková, 2010).

Probační úředník nemá za úkol nahradit sociálního nebo jiného odborného pracovníka ve věznici (Kroftová, Ouředníčková). Úkolem úředníka je naplnění tří principů práce s podmíněně propuštěným. Prvním principem je ochrana společnosti, který pracovník naplňuje ještě před podmíněným propuštěním vězně (Veteška, 2015). Jedná se o posuzování různých faktorů, které budou působit na možný návrat podmíněně propuštěného k delikventnímu chování (Matoušková, 2010). V souvislosti s prvním principem zvažuje probační úředník také zda je nutné uložit nějaká opatření a omezení pro řádné začlenění podmíněně propuštěného, čímž splňuje podmínky druhého principu tedy reintegrace vězně (Veteška, 2015). Podle Matouškové (2010) je participace oběti třetím principem, kde probační úředník kontaktuje oběť trestného činu způsobnou delikventním chováním vězně. Při kontaktu s obětí zjišťuje zájmy a potřeby, které jí mohou vzniknout po podmíněném propuštění pachatele. Nejedná se pouze o finanční možnost náhrady škody, ale také o mapování dopadů trestného činu na oběť (Veteška, 2015).

Probační úředník během zjišťování potřebných informací k vytvoření podkladu pro podmíněné propuštění naváže kontakt s poškozeným, či pozůstalým po oběti trestného činu, dále také s probačním úředníkem v místě bydliště nebo zaměstnání pachatele (Matoušková, 2010). Spolupráce odsouzeného v době výkonu trestu s probačním

úředníkem není zákonem daná, tudíž je pro odsouzeného dobrovolná (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Práce probačního úředníka v oblasti parole nespočívá jen v práci s vězni, kteří chtějí být podmíněně propuštěni, ale také v organizaci různých besed s vězni. V rámci této činnosti probační úředníci informují vězněné o podmínkách a možnostech podmíněného propuštění (Arnoldová, 2016). Další úlohou probačního úředníka ve věznici je prevence recidivy u vězněných, kteří si požádali o podmíněné propuštění (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Toto spočívá nejen ve vyhodnocování rizik propuštění vězněného na svobodu, ale také ve seznámení vězněného s následky porušení nařízených opatření a povinností spojených s podmíněným propuštěním (Matoušková, 2010).

Při rozhodování soudu o podmíněném propuštění existuje řada zákonných podmínek, které by měly být splněny. Jednou z těchto podmínek je náhrada škody (Veteška, 2015). Pokud odsouzený za spáchaný trestný čin nenahradil alespoň částečně škodu, kterou způsobil svým jednáním, nemusí být podmíněně propuštěn (Vojáčková, 2014).

Ze zákona č. 40/2009 Sb., trestného zákoníku vyplývá, že podmínka náhrady škody je fakultativní, ale její nenaplnění může být u soudu rozhodující. Podle Vetešky (2015) probační úředníci při jednání s vězněným výslovně doporučují naplnění všech fakultativních podmínek, které mohou být pro soud rozhodující. Další fakultativní podmínky, které by měly být vězněným naplněny jsou například včasné nastoupení do výkonu trestu odnětí svobody, vzorné chování ve věznici, nebo projev nápravy chování vězněného (Vojáčková, 2014).

Podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku rozhoduje o povinnosti odsouzeného podrobit se dohledu probačního úředníka soud. Na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě provádí probační úředník úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník přitom stanovuje, podmínky dohledu probačního úředníka, které musí odsouzený po podmíněném propuštění z věznice dodržovat. Soud ve svém rozhodnutí uvede nejen zkušební dobu podmíněného propuštění, ale také má možnost uložit odsouzenému přiměřená opatření (Vojáčková, 2014).

Stanovený dohled nad podmíněně propuštěným vykovává úředník Probační a mediační služby v místě trvalého bydliště podmíněně propuštěného. O povinnosti výkonu dohledu se pracovník informuje prostřednictvím věznice, která zašle na příslušnou Probační a

mediační službu zprávu s touto informací (Matoušková, 2010). O výkonu dohledu a spolupráce podmíněně propuštěného s Probační a mediační službou pověřený probační úředník pravidelně informuje soud (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Pokud podmíněně propuštěný odmítá nařízený dohled probačního úředníka a nespolupracuje s ním, je to důvod k rozhodnutí soudu o výkonu zbytku trestu odnětí svobody (Matoušková, 2010).

Probační úředník by měl svým dohledem během podmíněného propuštění navázat na program zacházení, který plnil propuštěný v době výkonu trestu odnětí svobody ve věznici (Arnoldová, 2016). První půlrok se probační pracovník při výkonu dohledu snaží o reintegraci pachatele a řešení problémů spojených s jeho propuštěním. Probační úředník má tedy za úkol mapovat pachatelovy potřeby, které nastaly po propuštění na svobodu a výrazně se liší od potřeb ve věznici. Jedná se o zvládání každodenních úkonů jako např. nákupu v supermarketu, či vyřizování různých záležitostí s úřady (Matoušková, 2010).

Pro snadnější reintegraci podmíněně propuštěného a zamezení návratu k páčání trestné činnosti, sestavuje probační úředník tzv. Probační dohledový plán. Zde jsou uvedené povinnosti pachatele, které musí v průběhu dohledu plnit. Tento plán je pro podmíněně propuštěného závazný (Kroftová, Ouředníčková, 2009). V Probačním dohledovém plánu si také úředník stanoví četnost schůzek s podmíněně propuštěným. Jelikož toto soud neurčuje, má úředník možnost měnit kontakt s propuštěným dle jeho individuální potřeby (Matoušková, 2010).

O četnosti schůzek se probační úředník rozhoduje podle hlavních kritérií, mezi které patří například povaha trestného činu, který podmíněně propuštěný spáchal. Z povahy trestného činu vyplývá i intenzita dohledu nad podmíněně propuštěným, která je u každého různá (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Intenzitou se zde nemyslí pouze četnost schůzek, ale také pozornost probačního úředníka věnovaná chování podmíněně propuštěného na svobodě (Vojáčková, 2014). Probační úředník má vždy za úkol navštívit podmíněně propuštěného pachatele v jeho místě bydliště nezávisle na závažnosti trestného činu, který spáchal. Liší se zde přístup probačního úředníka k rozhovorům, které vede s okolím podmíněně propuštěného v místě jeho bydliště (Matoušková, 2010).

Dalšími kritérii při rozhodování probačního úředníka o intenzitě kontaktu s pachatelem, je délka pobytu ve vězení, kriminální minulost, nebo soudem uložené povinnosti a omezení (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Podle zákona 40/2009 Sb., trestního zákona je povinnost v souvislosti s podmíněným propuštěním interpretována jako podrobení se

něčemu a omezení jako zdržení se určitého chování. Jedná se například o povinnost veřejně se omluvit poškozenému, zaplatit náhradu škody, či splatit dluh (Kroftová, Ouředníčková, 2009). V rozhodnutí soudu můžou být uvedena také omezení jako například zákaz činnosti, návštěv sportovních a kulturních akcí, či požívání alkoholických nápojů a jiných psychotropních látek (Matoušková, 2010). Při dlouhodobém plnění všech uložených podmínek a opatření může probační úředník usoudit, že podmíněně propuštěný vede řádný život a podařilo se mu se úspěšně reintegrovat do společnosti (Vojáčková, 2014). Je tedy pravděpodobné, že se pachatel tzv. osvědčil a v řádném životě bude pokračovat, může soud přeměnit jeho trest na úplné propuštění a tím ukončí kontakt s probačním úředníkem (Matoušková, 2010).

Parole je tedy velice specifická činnost probačních a mediačních úředníků. V první řadě ve své dlouhodobosti, protože probační úředník navazuje kontakt s pachatelem již ve vězení, který může pokračovat až sedm let (Matoušková, 2010). Úkole probačního úředníka je pomoci podmíněně propuštěnému s jeho existenčními problémy. Podmíněně propuštěný je velice ovlivněný životem ve vězení a má tendence s pracovníkem manipulovat (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Svým pobytem ve vězení ztratil podmíněně propuštěný vztah s okolním světem a mohou pro něj být obtížné i každodenní situace, jako je registrace u lékaře, nebo vytváření si zdravých přátelství (Vojáčková, 2014).

Specifičnost se také týká kontaktu probačního úředníka s obětí. Kontakt se snaží navázat probační úředník již ve chvíli, kdy se dozví o skutečnosti, že pachatel chce být podmíněně propuštěný z věznice (Kroftová, Ouředníčková, 2009). Matoušková (2010) uvádí, že při kontaktu s obětí násilného trestného činu musí probační úředník postupovat citlivě a uvážlivě. Podmíněně propuštění se ve většině případů domnívají, že trestný čin již napravili svým pobytem ve vězení a nemají motivaci k řešení následků trestného činu. Je proto na probačním úředníkovi, aby ho dostatečně motivoval k narovnání vztahů s obětí (Kroftová, Ouředníčková, 2009).

Práce probačního úředníka s podmíněně propuštěným musí mít za hlavní cíl reintegraci vězně a s ní spojené převzetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a narovnání společensky poškozených vztahů (Matoušková, 2010). Probační úředník by měl udržovat kontakt s podmíněně propuštěným do té doby, dokud nebude moci předpokládat, že reintegrace proběhla úspěšně (Kroftová, Ouředníčková, 2009).

1.3 Příklady dobré praxe

V této podkapitole bych se ráda věnovala projektům realizovaných Probační a mediační službou spolu s dalšími institucemi v souvislosti s podmíněným propuštěním.

Probační a mediační služba v rámci parole, nespolupracuje jen s orgány činnými v trestním řízení, ale také s dalšími organizacemi poskytujícími pomoc propuštěným vězňům s problémy spojenými s uvězněním (Matoušková, 2010). Některé nástroje pomoci s problémy, které souvisí s uvězněním má ve své kompetenci Probační a mediační služba (Vojáčková, 2014).

Jedním způsobem pomoci podmíněně propuštěným v rámci Probační a mediační služby je tzv. probační dům, kam jsou umístováni někteří podmíněně propuštění (Hulva, 2008). Podle Tiskové zprávy ÚZSVM (2020) se nejedná se o žádný druh vězení, pouze o snahu pomoci podmíněně propuštěným se během jejich šestiměsíčního pobytu reintegrovat do společnosti. Jde tedy o jedinečnou službu, která má za úkol pomoci podmíněně propuštěným znovu získat pracovní návyky a pomocí preventivních programů, co nejučinněji zabránit jeho návratu k společensky škodlivému chování (Dimun, 2019). Probační domy jsou zřizovány na základě domluvy Probační a mediační služby a příslušných orgánů města. V souvislosti s uvedením probačního domu do provozu pořádá každé město spolu s Probační a mediační službou přednášky a diskuze pro veřejnost, kde mají možnost vyměnit si s těmito orgány své názory a sdělit jim své případné obavy (Malotová, 2019).

Dalším způsobem pomoci podmíněně propuštěným ze strany Probační a mediační služby jsou některé projekty, které Probační a mediační služba ve spolupráci s Vězeňskou službou organizuje. Do roku 2015 to byl tzv. pilotní program Křehká šance. Jednalo se zavedení Komise pro podmíněně propuštění do přímého kontaktu s vězňáky, kteří chtějí být podmíněně propuštěni (PMS, 2012a). Komise má za úkol vyslechnout pachatele který chce být podmíněně propuštěný. Zajímá se především o názor pachatele na trestnou činnost, pobyt ve věznicí a jeho připravenost na život po propuštění z věznic. Po přezkoumání všech informací od pachatele, rozhodne komise, zda doporučí soudu pachatele na podmíněně propuštění případně s jakými opatřeními (VSČR, 2019).

V navazujícím projektu Křehká šance II je cílem rozšířit praxi Komise pro podmíněně propuštění do dalších devíti věznic a vytvoření týmu odborných pracovníků specializujících se výhradně na podmíněně propuštění (SocioFactor s.r.o., 2016a). Při výkonu činnosti specialistů na podmíněně propuštění, analyzují dosavadní praxi a připravují návrh na její změnu (PMS, 2016a).

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole parole se nevěnuje pouze podmíněnému propuštění, ale v souvislosti s ním spolupracuje i s oběťmi trestných činů. Proto Probační a mediační služba zřídila v roce 2012 projekt s názvem Proč zrovna já?, který je určený pouze obětem trestných činů (PMS, 2012b). Hlavním cílem tohoto projektu byla pomoc obětem trestných činů s vyrovnáváním se s následky protiprávního jednání pachatele. Přidruženým cílem také bylo usnadnění přístupu obětí trestné činnosti k dalším institucím poskytujícím pomoc s návratem k běžnému životu (SocioFactor s.r.o., 2016b).

Projekt Proč zrovna já? II má za úkol rozšířit působnost odborných poradců pro oběti a sociálních pracovníků v institucích zabývajících se oběťmi trestných činů (PMS, 2016b). Dalším cílem tohoto projektu je ucelený program podpory, který má za úkol se přizpůsobovat potřebám individuálních skupin obětí (SocioFactor s.r.o., 2016b).

Jednou z nestátních institucí realizujících resocializační programy ve spolupráci s Probační a mediační službou je Centrum sociálních služeb Praha. Zde uvedly projekt BETA, který je zaměřený pouze na podmíněně propuštěné (CSS, ©2010). Další takovou institucí je například Člověk v tísni. Zde mají v rámci svých resocializačních programů za hlavní úkol převzetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin, snížení nebezpečí předlužení podmíněně propuštěného, snížení vyřazení z trhu práce a zdárný výkon uloženého alternativního trestu (Člověk v tísni, ©2009).

V neposlední řadě se resocializačními programy pro podmíněně propuštěné zabývá sama Vězeňská služba. Jedním z těchto programů je tzv. 3Z, neboli Zastav se, zamysli se a změň se. Tento projekt je realizovaný v Pardubické věznici za spolupráce Probační a mediační služby (VS, ©2020). Z výše uvedeného tedy vyplývá, že Probační a mediační služba tvoří nedílnou součást ve všech programech realizovaných pro podmíněně propuštěné (Vojáčková, 2014).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je deskripce aktuálního stavu parole v České republice s důrazem na používané metody sociální práce. Současně se práce věnuje pojmenování a popisu aktuálních problémů, které se při této specifické činnosti vyskytují, včetně zjištění relevantních názorů a postojů pracovníků Probační a mediační služby ČR. Výzkumná práce směřuje k formulování některých optimalizačních doporučení pro další činnost Probační a mediační služby ČR pomocí metody kvalitativního výzkumu a s ním spojených následujících výzkumných otázek.

Výzkumná otázka číslo 1:

Které problémy v probačním úsilí považují za nejzávažnější zainteresovaní sociální pracovníci?

Výzkumná otázka číslo 2:

Jaká řešení těchto problémů sociální pracovníci navrhují?

Výzkumná otázka číslo 3:

Které problémy při probaci považují za nejzávažnější osoby předčasně propuštěné z vězení?

Výzkumná otázka číslo 4:

Jaká řešení uváděných problémů předčasně propuštění navrhují?

3 Metodika

Ve výzkumné části práce je uplatněn deskriptivní výzkum, ve kterém je hlavní metodou sběru dat kvalitativní dotazování pomocí techniky strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Tuto metodu jsem si vybrala hlavně pro její zaměření na komunikační dovednosti, schopnosti reagovat a přizpůsobovat se odpovědím respondentů. Podle Hendla (2016) jsou otevřené otázky ve strukturovaném rozhovoru klíčem k dosažení validních výsledků výzkumu. Otázky by proto mely být jasné a neutrální. Hendl uvádí, že *„základní snahou při vymýšlení otázek je minimalizovat vnucování určitých odpovědí samou formulací otázky“* (Hendl, 2016, s. 173). U tohoto typu rozhovorů nelze stanovit přesný sled otázek, proto jsou rozděleny do skupin podle typu otázek.

První skupinou otázek, kterými jsem své zkoumání začala, jsou otázky, týkající se současných aktivit a zkušeností respondenta s průběhem parole. Další použitou skupinou byli otázky na názor a pocity vztahující se k průběhu parole. V této části rozhovoru jsem se také zaměřila na zjišťování přítomných problémů v práci s podmíněně propuštěnými. Poté následovaly otázky na budoucnost, tedy na budoucí řešení nastalých problémů. Ve výzkumu jsem také použila korelační výzkumnou metodu podle Nakonečného (2015), kdy jsem zjistila spojitosti mezi problémy, které vidí probační úředníci a problémy podmíněně propuštěných. Další metodou, kterou jsem použila ve svém výzkumu byla také deskriptivní metoda (Hendl, 2016). Podle Nakonečného (2015) je tato metoda u kvalitativních výzkumů velice oblíbená a to z důvodu deskripce výzkumníkových vjemů.

Jednou z hlavních výhod kvalitativního výzkumu je podrobný popis problémů a možnost hloubkového zkoumání. Také osobní kontakt s respondenty může být jistou výhodou. U kvantitativního výzkumu může respondent přeskočit některé otázky, či dotazník vůbec nevyplnit. Při kvalitativním výzkumu si výzkumník řídí rozhovor sám kladením otázek, a tudíž se nemůže stát, že by respondent na některou otázku neodpověděl (Hendl, 2016). Ovšem nevýhodou kvalitativního výzkumu je jeho časová náročnost a validita výsledků. V takovém to výzkumu se jedná o souhrn pocitů a názorů respondentů a může se stát, že některé názory budou zkreslené (Nakonečný, 2015).

Důležitým aspektem strukturovaného rozhovoru je nepokládání více otázek najednou, ale v případě nedostačující odpovědi provést tzv. sondáž a doptat se následně několika dalšími otázkami. Pokud výzkumník neporozumí odpovědi, měl by respondenta požádat

o bližší vysvětlení (Hendl, 2016). U výzkumného souboru podmíněně propuštěných respondentů jsem také více uplatnila metodu pozorování než při provádění výzkumu u sociálních pracovníků Probační a mediační služby. Bylo zde velice důležité pozorovat neverbální projevy respondentů, a to z důvodu kladení otázek vhodnými způsoby. Podle Nakonečného (2015) jsou neverbální projevy pro výzkum důležité z důvodu pozdějšího vyhodnocování relevantních výsledků.

4 Výsledky

V této kapitole své bakalářské práce jsem se věnovala vyhodnocování poznatků z rozhovorů s probačními úředníky a podmíněně propuštěnými. Odpovědi respondentů jsem hledala převážně v Jihočeském kraji, ale některé jsem při své pracovní cestě získala i v Praze a Hradci Králové.

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami se skládal ze dvou částí. V první části jsem se dotazovala probačních úředníků pomocí 4 základních otázek, které jsem v ojedinělých případech doplnila dalšími otázkami pro upřesnění. Druhá část byla zaměřena na dotazování podmíněně propuštěných klientů. Zde jsem použila 6 základních otázek, přičemž bylo více případů, kde jsem se dále musela dotazovat doplňujícími otázkami.

Otázky č. 1 a 2 se zaměřovaly na zkušenosti probačních úředníků v paroli. Účelem těchto otázek bylo, aby se probační úředníci díky svým zkušenostem zamysleli nad vývojem parole. Další otázky (č. 3 a 4), byly zaměřené na vzniklé problémy v probační práci a jejich řešení. V druhé části rozhovorů, u podmíněně propuštěných bylo mnohem důležitější navození pocitu bezpečí než v části, kdy byl rozhovor veden s probačními úředníky. Proto jsem první 3 otázky věnovala spíše neformálnímu konverzačnímu stylu, kde jsem se chtěla dozvědět něco o osobě podmíněně propuštěného. Následující otázky byly už více věnovány podstatě výzkumu. Jejich úkolem bylo zjistit, co si podmíněně propuštěný myslí o probační práci a postupně ho dovést k zamyšlení se nad řešením případných problémů mezi probačním úředníkem a jím samotným.

První otázka směřovala na délku praxe probačního úředníka na Probační a mediační službě a v oboru parole. Tato otázka byla pro můj výzkum důležitá, abych mohla posoudit, zda jsou zkušenosti probačních úředníků založené na dlouhodobější praxi či nikoliv. Všichni respondenti pracují na PMS alespoň 10 let. Zároveň také všichni respondenti pracují jako tzv. parolisté.

R2 byl jako jediný nejprve 5 let v oboru parole, poté 3 roky vykonával dohled nad pachateli s trestem domácího vězení a nyní se znovu vrátil k podmíněnému propuštění. R4 a R5 začali pracovat v rámci parole s podmíněně propuštěnými okamžitě po nástupu na Probační a mediační službu. Respondenti 1 a 3 začali v paroli pracovat až po pěti letech zkušeností s výkonem dohledu. Nejkratší praxi s podmíněně propuštěnými má R1,

kteřý v tomto oboru pracuje od roku 2014. Zatímco R4 začal svou práci s podmíněně propuštěnými již v roce 2007.

Druhá otázka, kterou jsem respondentům položila se týkala změn, které proběhly za dobu jejich praxe. R4 uvedl: „*Předtím byl ten soudce dost striktní ve spolupráci s námi jako Probační a mediační službou. Dalo by se říct, že námi pohrdal.*“ Respondenti 1, 3 a 5 uvedli, že největší pokrok zaznamenali v trestu domácího vězení díky elektronickému monitorovacímu systému. R3 řekl: „*V posledním roce se u nás objevil třeba projekt Porceta. Ten vnímám jako velmi pozitivní změnu, protože pomáhá lidem propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody se znovu adaptovat na běžný svět.*“ Další významnou změnu zaznamenal jako jediný R2 v testování přítomnosti drog v těle podmíněně propuštěného. R2 řekl: „*Dřív bylo velice problematické zjistit, zda dotčený klient opravdu užívá či ne. Dělal se to pomocí testů moči, ale to se klienti naučili obházet. Ty testy pomocí slin jsou teď mnohem snazší a hlavně je klienti nemohou podvést.*“

Tabulka 1 Praxe v paroli

	Délka působení (počet let)	Nejvýznamnější změny v probační práci
R1	5	Kvalitnější monitoring trestu domácího vězení
R2	7	Jednodušší testování
R3	12	Účinnější resocializační programy
R4	13	Větší vstřícnost soudů
R5	10	Kvalitnější monitoring trestu domácího vězení

Zdroj: vlastní výzkum

Třetí otázka se věnovala konkrétním problémům a bariérám v práci s podmíněně propuštěnými. Jedním z hlavních problémů, na kterém se shodli všichni respondenti je více administrativy, kterou sebou přinesly změny uvedené v tab. 1. Respondenti 2 a 4 zdůrazňují, že tuto administrativu je pak nutné vyplňovat a řešit na úkor času stráveného rozhovorem s klientem. R3 uvedl, že jako největší problém vnímá přístup podmíněně

propuštěných klientů k práci probačního úředníka. R3 řekl: „*Hlavní problém je totiž to, že si většina klientů myslí, že jsme tu proto, abysme jejich problémy řešili za ně. Jako abysme jim našli lepší bydlení, vyřešili jejich exekuce a podobně.*“ Tento názor sdílel i R2, který ještě dodal, že s tímto přístupem souvisí pak další problémy podmíněně propuštěných.

R5 řekl, že výrazný problém je také ze strany soudu, který ne vždy vyžaduje doložení příslibu bydlení či práce po propuštění. R1 uvedl: „*Třeba požadování výpisu z trestního rejstříku u některých zaměstnavatelů mi přijde jako velký problém. Paradoxně nejvíc ty výpis chtějí zaměstnavatelé, kde vykonaný trest nehraje žádnou roli.*“ R3 tuto odpověď také uvedl a ještě dodal: „*Podporují tím hlavně tu nesoběstačnost u podmíněně propuštěného. Protože on si pak řekne, že ho teda nikde nevezmou, a že mu máme tu práci najít teda my. A to si spousta zaměstnavatelů ani neuvědomuje.*“

Respondenti 1, 4 a 5 se shodli, že jeden z problémů je nedostatek pracovních příležitostí pro vězněné osoby. Jak respondenti uvedli, kdyby podmíněně propuštění měli pracovní návyk nejen z doby před výkonem trestu, ale také během něj, mnohem lépe by se jim vyrovnávalo s dluhy a prací mimo věznici. R5 také uvedl, že problémem je často i závislost na drogách či alkoholu, řekl: „*Soud si kolikrát myslí, že když byl dotyčný ve vězení, abstinovat. Ale to samozřejmě není vždycky pravda, že jo. On se k tý droze vždycky nějak dostane, nebo alespoň k nějaké náhražce, která má pak stejný účinek.*“ S touto odpovědí se shoduje i odpověď respondentů 2 a 4. Přičemž R4 dodal, že by byla práce s podmíněně propuštěnými snazší, kdyby soud přikládal doporučením probačního úředníka větší váhu.

Tabulka 2 Četnost shodných odpovědí na otázku č. 3

	Administrativa	Neochota být soběstačný	Záznam v rejstříku trestů	Nedbalost ze strany soudu	Nedostatečný pracovní návyk
R1	X	-	X	-	X
R2	X	X	-	X	-
R3	X	X	X	-	-
R4	X	-	-	X	X

R5	X	-	-	X	X
----	---	---	---	---	---

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední otázka na probační úředníky zabývající se parolí se týkala řešení uvedených problémů v tab. 2. Respondenti 3 a 4 zmínili rozšíření pravomocí probačního úředníka a zároveň znovuzavedení a ustálení parolových komisí. Také R5 se s tímto řešením ztotožňoval a dodal: „*Jelikož už tenhle projekt běžel, bylo by o to snazší ho ustálit vlastně do celého procesu parole a tím usnadnit práci soudů a celý to tak nějak urychlit a zkvalitnit.*“ Jak uvádí Vicherek (2013) jsou parolové komise známé již od roku 1920 a o jejich znovuzavedení se pokusila Probační a mediační služba ve svém projektu Křehká šance a Křehká šance II (Vicherek, 2013; PMS, 2012a; PMS 2016a). R2 uvedl, že „*když už zjednodušili to testování na přítomnost drog, mohli by naše doporučení na udělení zákazu užívání brát vážněji.*“ Toto řešení potvrdili i odpovědi respondentů 4 a 5.

Respondenti 1 a 3 navrhuje jako řešení nesamostatnosti podmíněně propuštěných klientů podněty k sebereflexi a častější dotazování na jejich problémy. R3 k tomuto řekl: „*Když se častěji ptáme na jejich problémy, jako jestli už mají to vyhovující bydlení, nebo jak jsou na tom s hledáním práce, ukážeme jim tím, že my jim to hledat nebudeme.*“ R1 ještě dodává že se nesmí problém opouštět jen příslibem jeho vyřešení, ale je třeba znát jednotlivé kroky klienta, které k tomu podnikne. R2 navrhl jako řešení problémů s administrativou hlavně zjednodušení spisů, řekl: „*Kdybysme nemuseli přikládat všechny přílohy i do papírových spisů a stačilo by to jen v elektronické formě, rozhodně by nám to urychlilo práci.*“ Také R4 navrhl zjednodušení spisů a to formou „*vedení pouze elektronického spisu pouze na serveru Probační a mediační služby. Takže by bylo možné se k němu přihlásit pod svými údaji i při výpadku počítače, nebo z domova.*“

R5 uvedl, že řešení problému nezaměstnanosti podmíněně propuštěných je složitější „*protože nejde o řešení pouze u klienta, musíme se zaměřit na veřejnost a zaměstnavatele, a to je prostě široký okruh lidí.*“ S tímto řešením souhlasí i respondenti 4 a 1. Přičemž R1 ještě dodává, že „*pokud bude výdělek ve vězení vyšší, bude je to motivovat v chození do práce i po propuštění s tím, že nebudou mít zároveň tak vysoký dluhy nebo náhradu škody, protože si to z části splatí už z vězení.*“ R5 řekl, že dobrým příkladem pro rozšíření povědomí o zaměstnatelnosti podmíněně propuštěných může být trest obecně prospěšných prací „*protože každý z poskytovatelů OPPéček je často zaměstnavatelem i*

normálních lidí, nebo teda těch bez trestů. A kolikrát tam ty lidi, po vykonání nařízených hodin, zůstávají normálně zaměstnaný.“

Tabulka 3 Čestnost shodných odpovědí na otázku č. 4

	Obnovení parolových komisí	Větší váha před soudem	Sebereflexe klientů	Zjednodušení administrativy	Zaměstnávání klientů
R1	-	-	X	-	X
R2	-	X	-	X	-
R3	-	-	X	-	-
R4	X	X	-	X	X
R5	X	X	-	-	X

Zdroj: Vlastní výzkum

V druhé části výzkumu jsem se zabývala podmíněně propuštěnými a jejich pohledem na probační úředníky, se kterými spolupracují. Jelikož se zde nejednalo o odborníky, musela jsem otázky velmi často doplňovat podotázkami a doptávat se na upřesnění odpovědí. Vzhledem k citlivosti tématu byly některé otázky mimo jiné třeba k navození pocitu bezpečí respondenta. Zároveň jsem zde musela více dbát na působení mého postoje a volit ta správná slova, abych na respondenty nepůsobila nepřátelským dojmem.

Samotné dotazování se skládalo z 6 otevřených otázek z čehož 3 bylo vždy nutné doplnit. První 3 otázky se zaměřovaly na uvolnění atmosféry a poskytnutí prostoru pro vlastní myšlenky a pocity respondenta. Poté mohly následovat otázky se specifickými informacemi zásadnějšími pro můj výzkum.

První otázka zněla „*Jak se máte?*“, měla respondenta přimět zamyslet se nad svým nynějším stavem. Respondenti 6, 8, 9 a 10 zde odpověděli kladně a pouze jednoslovně. Pouze R7 odpověděl s úšklebkem „*Na hovno, pani.*“ a dodal: „*Tenhle nouzovej stav mi úplně zkazil plány. Chtěl jsem jet s dětskama k moři a takhle nepojedeme nikam.*“

Tabulka 4 Aktuální rozpoložení klienta

	Dobře	Špatně
R6	X	-
R7	-	X
R8	X	-
R9	X	-
R10	X	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Druhá otázka byla už o něco citlivější než ta předchozí. Týkala se let strávených v podmíněném propuštění. R8 dodal „*Jako dohromady mám podmínku 10 let, ale já jí po 5 letech porušil, a tak jsem se tam vrátil a teď jí mám zas na 5 let. Tenkrát jsem byl mladej a blbej.*“ R6 řekl, že „*je škoda, že jsem nedostal tu podmínku na míň, ale hlavně, že jsem se z té basy dostal.*“ Všichni respondenti jsou podmíněně propuštěni v rozmezí od 2 do 5 let. Podle výrazu respondentů byli za podmíněné propuštění rádi a do výkonu trestu odnětí svobody neboli VTOS se už vrátit nechtějí.

Tabulka 5 Délka podmíněného propuštění

	Délka PP (roky)
R6	3
R7	2
R8	5
R9	3
R10	4

Zdroj: Vlastní výzkum

Třetí otázka byla stále více konverzační než výzkumnou otázkou, proto jsem jí vždy doplnila podotázkou. Měla za úkol přimět podmíněně propuštěného klienta vzpomenout si, co vše změnil od svého propuštění. Respondenti 6, 7 a 10 uvedli, že nově pracují a po položení doplňující otázky „*Co jste v životě změnil?*“ se začali odpovědi mírně lišit. R8 odpověděl, že změnil všechno „*ale hlavně přístup k životu. Mám čtrnáctiletou dceru a nechtěl jsem jí vysvětlovat, co je kuplířství.*“ R7 také dodal, že se začal více zajímat o svého syna. Respondenti 6, 9 a 10 se shodli, že přestali po propuštění z VTOS kouřit. Další významnou změnou u respondentů byl rozvod. Toto uvedli respondenti 7, 8 a 9. R7 poté řekl, že asi před týdnem ztratil práci, kterou stěží našel po propuštění.

„*To je, ale kvůli té karanténě, víte? Prostě potřebovali víc prachů a já jim je svoji práci bral. Tak bylo jasné, že vyhodí mě, a ne někoho bez záznamu.*“ dodal sklíčeně R7. R9 řekl, že změnil okruh přátel „*a místo do hospody teď chodím posilovat. Já, když kolem sebe venku viděl ty korby, musel jsem začít taky něco dělat, abych někdy nedostal na prdel.*“ Respondenti 8 a 9 také uvedli, že jsou přesvědčení, že si urovnali priority sami bez pomoci probačního úředníka. R8 v průběhu celého rozhovoru pak opakoval, že „*já ten dohled nepotřebuju, já se napravil sám, ne díky státu, ale díky sobě.*“ R6 a R10 také uvedli, že se znovu oženili/vdali a snaží se budovat nový vztah.

Tabulka 6 Změny po propuštění z VTOS

	Změna životního stylu	Rozvod/Svatba	Zaměstnání	Starost o děti
R6	X	X	X	-
R7	-	X	-	X
R8	-	X	-	X
R9	X	X	-	-
R10	X	X	X	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Čtvrtá otázka směřovala k pocitům respondentů z práce s probačním úředníkem. Všichni respondenti kromě R8 a R7 odpověděli jednoslovně, proto jsem se jich doptávala dál. R8 odpověděl: „*Já si myslím, že mi to vůbec nic nedává. Je to jenom hra. Jde o to říkat, co*

chce slyšet ten úředník a on vás pak nechá na pokoji. Nic víc.“ Když jsem mu po této odpovědi položila doplňující otázku, zda vidí nějaké problémy v práci s probačním úředníkem řekl že *„u mě ne. Já rozhodně nejsem typickej příklad propuštěnýho. Já mám slušný příjem celou dobu, bydlím v rodinnym baráku. Určitě někdo s nějakýma problémama vidí, že mu to nějak pomáhá, ale já rozhodně ne.“* R7 odpověděl, že má pocit, že mu probační úřednice jako jediná chce pomoci. R7 řekl: *„Řeší se mnou moje dluhy a jejich splácení, abych se z toho nezbláznil. Pořád mi chodí nějaký upomínky, ale ona mě uklidňuje, že to zvládám podle plánu. Taky se mě ptá na děti tak už kvůli tomu se o něj fakt zajímám.“* a usmál se. Po položení otázky, zda respondenti 6, 9 a 10 vidí nějaké problémy, začali se opět odpovědi různit. Respondenti 9 a 10 se shodli, že žádné problémy s probačním úředníkem nemají. R6 se zmínil, že se k němu probační úředník chová povýšeně *„a skoro pořád mě testuje. Jako bych byl nějaká hnusná fetka. Ale jeho vůbec nezajímá, že už jsem od té autonehody čistej.“* rozčilil se. Při ukončení rozhovoru jsem zjistila od probačního úředníka, že R6 přišel již dvakrát po sobě silně pod vlivem metamfetaminu, který byl také příčinou výše zmíněné autonehody.

Tabulka 7 Vnímání probační práce

	Dobře	Špatně	Problémy s probačním úředníkem
R6	-	X	X
R7	X	-	-
R8	-	X	-
R9	X	-	-
R10	X	-	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 5 se týkala názoru respondentů, zda je podle nich práce s probačním úředníkem pro jejich život prospěšná. R8 rovnou se smíchem odpověděl: *„Pro mě určitě ne. Jak jsem řekl, já jsem zabezpečenej na X let dopředu, mám skvělou rodinu a všechny toxický kamarády jsem nechal dávno za sebou kvůli dceři. Pro někoho ta spolupráce s probačkou asi prospěšná bude, jsou to fajn lidi, co vám fakt chtějí pomoci... Ale já pomoc nepotřebuju. Já jen čekám až mi za rok skončí ten dohled, co mám a jsem zas*

čistej.“ R9 uvedl: „*Já si myslím, že vůbec. Dyť já už v base věděl, že ty změny udělám. Na to jsem nepotřeboval nějakýho úředníka, aby mi pomohl.*“

Ostatní respondenti odpověděli kladně. R6 odpověděl, že mu to pomáhá přemýšlet o problémech „*a nenechávat je na osudu. Zároveň vim, kam si říct o radu.*“ R7 uvedl, že mu probační úředník pomáhá se osamostatnit. „*Taky jsem díky tomu přestal s fetem, zjistil jsem, že chci žít normálně, a ne od dávky k dávce, kdy jsem ani nevěděl co dělám. A hlavně jsem chtěl, aby mě mohl vidat syn, ona mi ho ex nechtěla jinak dávat.*“ řekl R7 a z jeho výrazu bylo patrné, že je opravdu rád.

Respondenti 10 a 6 se shodli, že jim probační úředník nejvíce pomáhá se zvládnutím dluhů. „*Víte kolik mám po prvním rozvodu dluhů? Oni to jsou dluhy mojí bejvalky. Kráva chtěla půjčit na auto, tak jsem si vzal půjčku, protože jí by jí nedali a dal jí ty prachy na to, aby už neřvala.*“ uvedl R6. Odpověď R10 se s R6 odpovědí převážně shodovala. Jediné, co R10 dodal bylo, že mu s dluhy pomohla i nová práce, kterou si díky probačnímu úředníkovi našel hned po propuštění z VTOS. O získání nové práce po propuštění z VTOS se zmínil také R7, který o tuto bohužel koncem dubna přišel.

Tabulka 8 Prospěšnost spolupráce s probačním úředníkem

	ANO	NE
R6	X	
R7	X	
R8		X
R9		X
R10	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 9 Výsledky spolupráce s probačním úředníkem

	Sebereflexe	Dluhy	Zaměstnání
R6	X	X	-
R7	X		X
R8	-	-	-
R9	-	-	-
R10	-	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední otázka mého výzkumu se zabývala návrhy, co by respondenti na práci s probačním úředníkem rádi změnili. R8 opět odpověděl s úsměvem „*Všechno. Teda, jako na jejich práci nic, jo. Ale spíš na tom, aby tam museli chodit lidi, co to fakt potřebují. A lidi jako já, aby mohli jen jednou za rok zavolat a dát echo, že žijí. Protože u mě není žádná pravděpodobnost recidivy a už vůbec ne nápravy. Já jsem napravenej do krimu šel.*“ R9 odpověděl podobně ovšem s tím, že „*mě rozhodně nenapravitel systém, ale já sám. Protože jsem v tý base chtěl. A věděl jsem, že už mi to tam nic dát nemůže tak jsem chtěl jít po pŕlce ven. Jako mě to nijak neobtěžuje spolupracovat tady s pani, ale spíš de o to, že já jí stejně říkám, co chce slyšet a dělám si co chci. Takže bych to zněnil, abych ten dohled vůbec neměl.*“

Z postoje respondentů 8 a 9 jsem mohla jasně vyčíst, že jsou přesvědčení, že se napravili sami a probační úředníci jim v tom nijak nepomohli. Tento postoj jsem také viděla u některých podmíněně propuštěných během své praxe na Probační a mediační službě. Tyto typy klientů jsou často bezproblémový a průběh jejich podmíněného propuštění bývá klidný. Odpovědi respondentů 7 a 10 se shodovali, že by nic na probační práci nezměnili. R6 se shodoval s R8 a dodal, že „*by to chtělo změnit přístup k nám propuštěným. Víte, jak to myslím? Aby ten úředník nebyl tak povrchní a nepovyšoval se na mě. Jo a taky, aby mě mohl testovat jen někdy, a ne pořád.*“

Tabulka 10 Změny v probační práci

	ANO	NE
R6	X	-
R7	-	X
R8	X	-
R9	X	-
R10	-	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 11 Konkrétní změny

	Dostatečnost telefonického rozhovoru	Změna chování probačního úředníka
R6	-	X
R7	-	-
R8	X	-
R9	X	-
R10	-	-

5 Diskuse

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problémy vytvořenými mezi probačním úředníkem a podmíněně propuštěným klientem. Hlavním cílem této práce byla deskripce stavu parole v České republice, a v souvislosti s tím analýza problémů vzniklých ve vztahu probační úředník a podmíněně propuštěný. K dosažení tohoto cíle jsem si stanovila výzkumné otázky, na které jsem se prostřednictvím otevřených otázek ve strukturovaných rozhovorech s respondenty snažila najít odpověď. První výzkumná otázka byla zaměřena na problémy, které vidí v probační práci zainteresovaní sociální pracovníci. Druhá otázka se zabírala tím, *jaká řešení těchto problémů sociální pracovníci navrhnou*.

Ke zjištění relevantních odpovědí a výsledků jsem aplikovala kvalitativní výzkum s technikou strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Výzkumný soubor respondentů jsem rozdělila na dvě části. První část byli probační úředníci, a tudíž jsem se zde mohla používat odborné pojmy a otázky nemuseli být blíže specifikované. Druhou část výzkumného souboru tvořili podmíněně propuštění, proto jsem zde musela více dbát na konkrétní pojmenování a specifičnost otázek. U těchto respondentů bylo také zapotřebí více doplňujících otázek. Někteří byli ochotní o svých problémech mluvit hned, jiní až po dalších doplňujících otázkách. Tyto otázky se různily v závislosti na odpovědích podmíněně propuštěných respondentů. Dohromady jsem v mém výzkumu použila 10 základních otázek, z čehož otázky č. 1-4 byly určeny pro probační úředníky.

Otázky č. 5-10 byly určeny pro podmíněně propuštěné. Jak uvádí Nakonečný (2015) v každém výzkumu je třeba dbát na citlivost kladených otázek a přizpůsobovat je neverbálním projevům respondenta. Podle Hendla (2016) je strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami složitý na reakce jak ze strany respondentů, tak ze strany výzkumníka. Obzvláště u druhé poloviny mého výzkumného souboru bylo třeba brát v potaz jejich aktuální náladu. Také jsem zde musela věnovat větší pozornost jejich neverbálním projevům, a proto se mé doplňující otázky od sebe mnohdy lišily.

Všech 10 respondentů jsem primárně hledala v Jihočeském kraji, ale u některých jsem využila svou pracovní cestu přes Prahu do Hradce Králové. Zde jsem se dotazovala dohromady pouze 4 respondentů, aby nedošlo ke zkreslení výsledků a přeměně podstaty výzkumu na kvantitativní výzkum.

V první části výzkumu jsem se dotazovala probačních úředníků, kde bylo nejprve cílem zjištění jejich vlastních zkušeností, problémů, a nakonec navrhovaných řešení. Z výsledků plyne, že všichni tito respondenti se shodli, že největší problém vidí v administrativě. Podle R4 je „*administrativa nad lidi. Jinými slovy, chtějí po nás všechno doložené, a to se pak protáhne. Kolikrát když máme vážnější případ, musíme to psát už v průběhu rozhovoru, a to je pak nepříjemný jak klientovi, tak nám.*“ Také R2 uvedl, že někdy musí rozhovor s klientem zkrátit, aby stihl před dalším klientem zpracovat veškerou nutnou administrativu. O tomto problému se také zmínil Vaňková (2015), která uvedla, že vidí budoucnost probační práce plnou papírů.

Je ovšem diskutabilní, zda v dnešní době práce s takto citlivými informacemi může být méně administrativní a některé zápisy z kontaktů s klientem jednodušší. Jako doporučení se zde nabízí spisy uchovávat pouze v digitální formě a některé dokládání informace pro soud více zjednodušit. V tomto ohledu je důležitější kontakt s klientem a co nejpodrobnější informace o klientovi. Podle Jůzla (2016) je nasnadě vytvoření prostředků státem na rozdělení administrativy od klientské práce. Tedy vytvoření nových pracovních pozic jako administrativní asistent pro daný počet probačních úředníků, ne pouze pro celé středisko PMS.

Další problém, na kterém se většina respondentů z první části výzkumu shodla je nedbalost ze strany soudu. R5 řekl, že „*soud dost často nedbá na naše doporučení ohledně různých omezení pro ně a to je pak problém.*“ Na této odpovědi se shodli 3 respondenti z 5. R2 ještě dodal, že pro něj „*pak taková práce ztrácí význam a je třeba to tomu soudu opakovaně doporučovat a doufat, že to jednou vyslechnou.*“ Žatecká (2007) ve své knize uvedla, že postavení probačního úředníka je z pohledu soudu značně zanedbatelné.

Toto tvrzení jí ovšem bylo vyvráceno již o 4 roky později, když Poláchová (2011) ve svém výzkumu uvedla, že probační úředník je podstatnou součástí resocializace vězně. Z těchto zdrojů je tedy zřejmé, že postavení probačního úředníka a jeho doporučení pro soud mají stále větší váhu. Doporučením zde tedy může být zachování si této vzestupné tendence a častější konfrontace soudců s probačními úředníky.

Posledním často zmiňovaným problémem, který uvedly 3 respondenti z 5, je problém nedostatečného pracovního návyku podmíněně propuštěných. Podle R4 je příčinou často i široká veřejnost, která nechce podmíněně propuštěného zaměstnat jen kvůli záznamu

v rejstříku trestů. Zde pak podle R4 u podmíněně propuštěných vzniká pocit méněcennosti a hledání práce vzdají. Podle respondentů 1, 4 a 5 je důvodem problému nedostatečného pracovního návyku hlavně nedostatek pracovních příležitostí pro vězně. R1 uvedl, že *„je taky málo práce pro ty vězně, že jo. Ale je potřeba je víc motivovat k práci, pak to mají venku alespoň o něco jednodušší.“* Podle §28 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody má každý vězeň povinnost pracovat, není-li uvedeno jinak. Proto se zde nabízí jako řešení problému větší povědomí firem o možnosti zaměstnávání vězněných osob, čímž by pro vězně mohla být motivace nejen vyšší odměna za odvedenou práci, ale také možnost opuštění věznice, alespoň na dobu výkonu pracovní činnosti.

Dalším doporučením od probačních úředníků v souvislosti s tímto problémem bylo navýšení mezd za práci ve věznici. R5 navrhl neustálé rozšiřování poskytovatelů tzv. OPP (obecně prospěšných prací), jako řešení pro větší zaměstnanost podmíněně propuštěných. *„On to nikdo moc nechce dělat. Zaměstnavatelé mají strach, co jim tam dáme za lidi a zároveň nemají moc motivaci k tomu tyhle místa zřizovat.“* Hýková (2008) se problémem zaměstnávání vězňů také zabývala v souvislosti s VTOS, kde vedla, že jediné řešení je netabuizovat téma výkonu trestu a spíše veřejnosti ukazovat, že lidé propuštění z výkonu trestu jsou stejnými lidmi jako ostatní. Jak uvádí Dammer (2014), ve světě je dostatek případů, kde zaměstnávání vězňů jako problém probační práce úplně vymizel. Právě těmito státy bychom se v budoucnu měli nechat inspirovat a převzít jejich metody informování. Jako další řešení se zde nabízí dotace od Evropské Unie za poskytnutí nejen míst pro OPP, ale také míst pro osoby ve VTOS.

Druhá část mého výzkumného vzorku pro komparaci problémů a řešení v probační a mediační službě byla sestavena z 5 podmíněně propuštěných respondentů, z čehož 1 byl z Hradce Králové a druhý z Prahy. Své otázky jsem zde musela klást v co nejkratších větách a více se přizpůsobovat respondentům. Z tohoto důvodu jsem si zde otázky rozdělila podle Hendla (2016) na otázky o přítomnosti, minulosti a budoucnosti. Vzhledem k respondentům jsem pořadí těchto otázek upravila, tak aby pro ně bylo snazší odpovědět.

Otázka č. 1 zněla jednoduše *„Jak se máte?“* Tuto otázku jsem zvolila proto, že jsem tím chtěla uvolnit atmosféru a dát respondentovi prostor pro zamyšlení se nad svým aktuálním stavem. Většinou zde respondenti odpovídali jednoslovně a dál se o sobě

rozmluvil jen R7. Jak je uvedeno v tab. 4, jako jediný odpověděl záporně. Svou odpověď ovšem hned vysvětlil. Tato otázka je podle Hendla (2016) tzv. ledoborec, a to z důvodu své věcnosti. Je zde zároveň možnost uvolnění napětí na straně respondenta.

Z tab. 5 je zřejmé, že odpovědi na otázku č. 2 se u respondentů různili. Ovšem u některých respondentů byla odpověď rozsáhlejší než prosté číslo.

U otázky č. 3 „*Co děláte od vašeho propuštění?*“ jsem musela položit jednu doplňující otázku, protože všichni respondenti se shodli na jednoslovné odpovědi, že pracují. Doplňující otázka „*Co jste v životě změnil?*“ byla pro další rozhovor přínosná, protože se díky ní respondenti sami rozmluvili. Z tab. 6 je patrné, že všichni respondenti se rozvedli, či oženili/vdali. Ač všichni také uvedli, že pracují, pouze 2 z 5 respondentů řekli, že práci našli až po propuštění z VTOS ve spolupráci s probačním úředníkem.

Tento výsledek také koresponduje s výsledky z první části výzkumu, kdy probační úředníci vidí problém v zaměstnávání klientů. Dalo by se proto zde říct, že došlo k potvrzení předešlých výsledků z první části výzkumu a zaměstnávání podmíněně propuštěných osob je skutečný problém. Jako doporučení, které plyne z těchto navzájem se doplňujících výsledků se zde nabízí informovanost potenciálních zaměstnavatelů. Podle Zhřivalové et al. (2019) je třeba poskytnout odborníky do firem, kteří by byli řádně proškoleni v oblasti parole a případně měli zkušenosti s prací s předčasně propuštěnými vězni.

Dále také 3 z 5 respondentů uvedli, že změnili svůj životní styl. Všichni tři se shodli, že přestali kouřit a R9 dodal, že začal cvičit a víc se starat o své zdraví. Odpověď, na které se shodli 2 respondenti z 5 se týkala také starosti o děti, které vychovávali. R7 uvedl, že „*tu pro syna teď dlouho, vlastně celý jeho život, nebyl, a tak se o něj teď chci víc starat i když to není lehký.*“

Otázka č. 4 byla už pro můj výzkum více relevantní než předešlé tři, a tak jsem ji vždy doplnila podotázkou, která byla pro respondenty srozumitelnější. Týkala se pocitů z jejich spolupráce s probačním úředníkem. 3 respondenti z 5 odpověděli kladně, zbylí 2 záporně. Z tab. 7 je zřejmé, kteří z respondentů odpověděli záporně a kteří kladně. R8 odpověděl se značným opovržením v hlase v podstatě stejně jako na jakoukoliv položenou otázku, že je pro něj spolupráce s probační službou zbytečná a nechápe „*proč tam musím chodit.*“ R6 pak řekl, že vidí problém v častém testování své osoby na přítomnost drog. Také

ovšem uvedl, že drogy byly příčinou autonehody, kterou způsobil a za kterou dostal trest odnětí svobody. Dále jsem také zjistila od probačního úředníka vykonávajícího dohled nad R6, že přišel již několikrát pod vlivem omamných látek. Doplnující otázka zde zněla „*Proč z toho máte takový pocit.*“ či „*Vidíte zde nějaké problémy?*“ R9 uvedl, že docházením na probační a mediační službu alespoň „*zabíjí čas.*“ a zároveň si má „*s kým pokecat o všem.*“ R7 a R10 uvedli, že alespoň nemají pocit osamělosti a jsou rádi, že jim někdo s problémy pomáhá. „*Je fajn vidět, že někoho moje problémy zajímají a zároveň mi nepodsouvá nějaký svoje myšlenky. A ještě lepší je, že ho nemusím platit jako nějakého psychouše.*“ Řekl s úsměvem R10. Vnímání probační práce s klientem může hodně ovlivnit sled otázek v pravidelných rozhovorech (Hýková, 2008).

Otázka č. 5 už se blíže zabývala názorem podmíněně propuštěných respondentů na prospěšnost probační práce. Zde je z tab. 8 patrné, že respondenti měli opět tendence odpovídat jednoslovně, proto bylo zapotřebí doplnující otázky „*V čem?*“ Jak bylo patrné z celého průběhu rozhovoru R8 odpověděl negativně a nezapomněl dodat, že jemu spolupráce s probačním úředníkem nic nepřinesla. Tohoto názoru byl i R9, který tvrdil, že si priority urovnal již za svého pobytu ve věznici. Ostatní respondenti se shodli, že je spolupráce s probačním úředníkem donutila přemýšlet nad svým dosavadním životem. Dále také respondentům pomáhá ve splácení dluhů pomocí splátkových kalendářů a s tím související nalezení vhodné práce. Z těchto poznatků plyne tedy doporučení, neopouštět klientův problém jen při první kladné odpovědi, ale doptávat se ho dál při dalších rozhovorech.

U poslední otázky (č. 6) se 3 z 5 respondentů shodli, že by na spolupráci s probačním úředníkem nic nezměnili. Jak se dalo předpokládat respondenti, kteří odpověděli na předchozí otázku záporně přišli s návrhy na řešení určitých problémů. Většinu odpovědí jsem popsala již ve výsledcích a v tabulkách 9 a 10. Doporučení na změny ze strany podmíněně propuštěných je ovšem třeba brát s rezervou s ohledem na jejich aktuální rozpoložení a celkovou povahu.

U R8 byl rozhovor nejsložitější, protože byl stále přesvědčen, že je nevinný, a tudíž je pro něj kontakt s probačním úředníkem zbytečný. O to více byl pro mě zajímavý a fascinující. Na jeho postoji během celého rozhovoru bylo jasně znát, že ve svou nevinu opravdu věří. Pro práci s takovým typem klientů je nejdůležitější čas a získání jejich náklonnosti. V tomto případě byl podle probačního úředníka, který dohled nad klientem

vykonává, čas na práci s ním opravdu krátký. Bohužel u práce sociálních pracovníků na Probační a mediační službě je to o to těžší, protože klienty dělí od naprosté svobody.

Závěr

Téma bakalářské práce zabývající se problémy sociální práce v průběhu parole jsem si vybrala na základě mého zájmu o podmíněně propuštění a práci probační a mediační služby, který jsem získala během vysokoškolského studia a praxe na Probační a mediační službě. Cílem tohoto výzkumu byla deskripce aktuálního stavu parole v České republice. Současně jsem věnovala pozornost pojmenování a popisu problémů, vyskytujících se v této specifické činnosti. Zároveň jsem ve výzkumné části své práce formulovala některá doporučení pro další činnost Probační a mediační služby. Výzkum jsem provedla na 10 respondentech hlavně v Jihočeském kraji, ale také v Praze a Hradci Králové. V Jihočeském kraji jsem se dotazovala celkem 6 respondentů z čehož 3 byli probační úředníci a 3 podmíněně propuštění s trvalým bydlištěm v Jihočeském kraji. Dále 2 respondenti (1 probační úředník a 1 podmíněně propuštěný) měli trvalý pobyt na území Prahy a 2 v Hradci Králové. V souvislosti s dosažením cíle své bakalářské práce jsem vytyčila 4 výzkumné otázky.

První výzkumná otázka zněla „*Které problémy v probačním úsilí považují za nejzávažnější zainteresovaní sociální pracovníci?*“ Výsledky mého výzkumu ukázaly, že jako nejzávažnější problém je zde považovaná administrativa, na čemž se shodli všichni respondenti. Dalším častým problémem byla nedbalost ze strany soudu, kdy 3 z 5 respondentů toto zmínili a uvedli, že jsou jejich doporučení brána často na lehkou váhu. Posledním nejčastějším problémem byla zaměstnanost podmíněně propuštěných a jejich neochota pracovat.

V druhé výzkumné otázce jsem se snažila zjistit, některá řešení problémů navrhovaná probačními úředníky. Nejčastějším řešením bylo zjednodušení administrativy, zaměstnávání klientů již v době VTOS a větší respekt ze strany soudu.

Třetí výzkumná otázka zněla „*Které problémy při probaci považují za nejzávažnější osoby předčasně propuštěné z vězení?*“ zde se odpovědi různili, ale většina respondentů byla s probační prací spokojená a neviděla zde žádný problém. Tato odpověď může být považována jako přínosná pro budoucí práci probačních úředníků, pokud se budou držet osvědčených postupů.

Poslední výzkumná otázka zněla „*Jaká řešení uváděných problémů předčasně propuštění navrhují?*“ Na tuto otázku plyne z výsledků odpověď, že žádná. Zdá se, že parole je v podobě jak ji známe dnes, dostačující.

Díky této bakalářské práci jsem si uvědomila důležitost nezaujaté zpětné vazby, protože je možné, že při dalším zkoumání bych se dozvěděla od podmíněně propuštěných víc. Zároveň jsem se utvrdila ve svých ambicích pracovat na Probační a mediační službě s podmíněně propuštěnými a v paroli jako takové. Práce může také posloužit jako doporučení pro budoucí změny v probační práci a reflexe respondentů.

Seznam použitých zdrojů

1. ARNOLDOVÁ, A., 2016. *Sociální péče 2. díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing a.s. 329 s. ISBN 80-2475-148-8.
2. BORKOWSKI, M., 2017. Lidská práva vězňených osob – vybrané otázky. In: JŮZL, M. et al. *Epistemologická východiska penitenciární vědy*. Brno: Institut mezioborových studií, s. 26-33. ISBN 978-80-88010-03-6
3. ENDOLTSEVA, A.V. et al., 2018. Basics of criminal policy: From theoretical discourse to de lege FERENDA. *Russian Journal of Criminology*. 13(4), 641-650, doi: 10.17150/2500-4255.2019.13(4).641-650
4. FAHMY, CH., WALLACE, D., 2019. The Influence of Familial Social Support on Physical Health During Reentry. *Criminal Justice and Behavior*. 46(12), 1738–1756. <https://doi.org/10.1177/0093854819870268>
5. DAMMER, R., H., 2014. *Prisons around the World* [online]. Cambridge: Cambridge University Press [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511762116.017>
6. *Tisková zpráva: Díky ÚZSVM bude vybudován první probační dům v ČR*, 2020. [online]. Parlamentní listy. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Diky-UZSVM-bude-vybudovan-prvni-probacni-dum-v-CR-616212>
7. DIMUN, P., 2019. *Ústavní soud vyslal signál, jak rozhodovat při podmíněném propouštění vězňů* [online]. Praha: Media Network s.r.o. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/01/ustavni-soud-vyslal-signal-rozhodovat-pri-podminenem-propousteni-veznu/>
8. *Evaluace projektu Křehká šance II: vstupní evaluační zpráva*, 2016a. [online]. SocioFactor s.r.o. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/projekty_KSII_evaluacni_zprava_190103.pdf
9. *Evaluace projektu Proč zrovna já? II: vstupní evaluační zpráva* 2016b. [online]. PMS ČR. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/projekty_PZJII_evaluacni_zprava__vstupni_190613.pdf
10. HÁLA, J., 2014. Prolegomena k penologii. In: HÁLA, J. et al. *Quo vadis poena*. Praha: Triton, s. 31-39. ISBN 978-80-7387-779-8.

11. HÁLA, J., 2015. Prolegomena k penitenciární psychohygieně. In: JŮZL, M. a kol. *Epistemologická východiska penitenciární vědy*. Brno: Institut mezinárodních studií. ISBN 978-80-88010-03-6.
12. HÁLA, J., JÁNSKÝ, P., KABÁTOVÁ, G., 2017. *Výkon trestu odnětí svobody citlivý k rodině*. České Budejovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-628-9.
13. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, s. 173-174. ISBN 978-80-262-0982-9.
14. HLADÍK, J., 2019. *Penologie a penitenciariстика v českém vězeňském systému*. Brno. Bakalářská práce. FSS MU.
15. HOLT, P., 2014. Skype in der JVA Lingen. *Forum Strafvollzug*. 63(3), 149-150. ISSN 1865-1534.
16. HULVA, M., 2008. *Probační dům* [online]. Ostrava: POLAR televize Ostrava s.r.o. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://polar.cz/zpravy/frydeckomistecko/frydek-mistek/534/probacni-dum>
17. HÝKOVÁ, K., 2008. Probace a mediace v sociální práci. In: *Kapitoly sociální práce v praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, s. 76. ISBN 978-80-7394-074-4.
18. JŮZL, M. a kol., 2016. *Aktuální dilemata českého, slovenského a polského vězeňství*. Brno: Institut mezioborových studií. ISBN 978-80-88010-06-7.
19. KALINA, K., 2013. *Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii*. Praha: Grada Publishing. 527 s. ISBN 80-2474-361-2.
20. KANTAY., D., 2019. Arrest as a form of punishment: Criminal law and criminal executive aspects prosecutor supervision. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*. 12(7), 276-291. ISSN 2201-1315.
21. KLESKEŇ, L., 2016. *Sociálna práca s obvinenými, odsúdenými a prepustenými*. Bratislava: Vydavateľstvo a tlač, s.r.o. 110 s. ISBN 978-80-89726-56-1.
22. KRELL, W., 2014. Angažování se dobrovolníků ve vězeňství: Občané integrují občany. In: HÁLA, J. et al. *Quo vadis poena*. Praha: Triton, s. 40-52. ISBN 978-80-7387-779-8.
23. KROFTOVÁ, A., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., 2009. Sociální práce v rámci probační a mediační služby. In: MATOUŠEK, O. et al., 2009. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál s.r.o., s. 283-296. ISBN 80-7367-818-7.

24. *Křehká šance*, 2012a. [online]. PMS ČR. [cit. 2020-03-10].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/projekty/>
25. *Křehká šance II*, 2016a. [online]. PMS ČR. [cit. 2020-03-11].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>
26. MACULAN, A. et al., 2013. *Prison in europe: overview and trends* [online].
Rome: Antigone Edizioni [cit. 2019-12-19]. Dostupné z:
<http://www.prisonobservatory.org/upload/PrisoninEuropeOverviewandtrends.pdf>
27. MALOTOVÁ, I., 2019. *Probační dům pomůže vrátit bývalé vězně do normálního života* [online]. Písek: Město Písek [cit. 2020-03-03]. Dostupné z:
<http://www.mesto-pisek.cz/probacni-dum-pomuze-vracet-byvale-vezne-do-normalniho-zivota/d-29258>
28. MARTINEAU, C., BOUCHARD, J-P., 2018. Elderly and pathological prisoners: a new health and prison issue. *La revue de l'infirmière*. 67(245), 22-23.
Doi: 10.1016/j.revinf.2018.10.004
29. MATOUŠKOVÁ, A., 2010. Parole In: ŠTERN, P. et al., 2010. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál s.r.o., s. 102-124. ISBN 978-80-7367-757-2.
30. MOLBECH, A., 2014. *Das Familienhaus Engelsborg: Verantwortung für die Kinder Inhaftierter*. Münster: Chance, 151 s. ISBN 978-39-3216-811-6.
31. NAKONEČNÝ, M., 2015. *Obecná psychologie*. Praha: Triton. ISBN 978-80-262-0982-9.
32. O'LOUGHLIN, A., 2018. De-constructing risk, therapeutic needs and the dangerous personality disordered subject. *Punishment & Society*. 21(5), 616–638.
<https://doi.org/10.1177/1462474518811074>
33. *PAROLE - podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*, 2019. [online].
PMS ČR. [cit. 2020-03-03].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>
34. POLÁCHOVÁ, J., 2011. *Penitenciární a postpenitenciární péče v České Republice*. Praha. Diplomová práce. FF UK.
35. *Proč zrovna já?*, 2012b. [online]. PMS ČR. [cit. 2020-03-11].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/projekty/>
36. *Proč zrovna já? II*, 2016b. [online]. PMS ČR. [cit. 2020-03-11].
Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/projekty/>

37. PÜTZ, E., 2011. Jugendarrest: Die Praxis. *Forum Strafvollzug*. 60(2), 83-85. ISSN 1865-1534 .
38. *Resocializační a reintegrační programy*, ©2010. [online]. Centrum sociálních služeb Praha. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/resocializacni-a-reintegracni-programy>
39. *Resocializační programy*, ©2009. [online]. Člověk v tísni o.p.s. [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.clovekvτισni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/resocializacni-programy>
40. ŠTERN, P. et al., 2010 *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
41. TAHAMONT, S., 2019. The Effect of Facility Security Classification on Serious Rules Violation Reports in California Prisons: A Regression Discontinuity Design. *Journal of Quantitative Criminology*. 35, 767-796. <https://doi.org/10.1007/s10940-019-09405-0>
42. VAŇKOVÁ, Z., 2015. Lidoskoprávní dimenze výkonu trestu odnětí svobody. In: JŮZL, M. a kol. *Epistemologická východiska penitenciární vědy*. Brno: Institut mezinárodních studií. ISBN 978-80-88010-03-6.
43. VICHEREK, R., 2013. Institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody z historického hlediska. *Trestní právo*. 18(2), 27. ISSN 1211-2860.
44. VINZENS, M., HÁLA, J., 2008. Narovnání mezi vězňem a obětí trestného činu ve Švýcarsku. *Kontakt*. 10(1), 232-234. ISSN 1212-4117.
45. VETEŠKA, J., 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Strašnice: Wolters Kluwer. 252 s. ISBN 80-7478-899-7.
46. VOJÁČKOVÁ, A., 2014. *Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Olomouc. Diplomová práce. PF UP.
47. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, 2009. In: *Úplné znění: Trestní předpisy*, částka 1342, s. 33-35. ISBN 978-80-7488-376-6.
48. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, 2000. In: *Úplné znění: Trestní předpisy*, částka 1342, s. 430-436. ISN 978-80-7488-376-6.
49. ZHŘÍVALOVÁ, P. et al. 2019. Zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. *Práce a mzda*. 19(10), 38.
50. ŽATECKÁ, E., 2007. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 136 s. ISBN 978-80-87071-55-7.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Praxe v paroli	25
Tabulka 2 Četnost shodných odpovědí na otázku č. 3.....	26
Tabulka 3 Čestnost shodných odpovědí na otázku č. 4	28
Tabulka 4 Aktuální rozpoložení klienta.....	29
Tabulka 5 Délka podmíněného propuštění	29
Tabulka 6 Změny po propuštění z VTOS	30
Tabulka 7 Vnímání probační práce.....	31
Tabulka 8 Prospěšnost spolupráce s probačním úředníkem	32
Tabulka 9 Výsledky spolupráce s probačním úředníkem.....	33
Tabulka 10 Změny v probační práci	34
Tabulka 11 Konkrétní změny	34

Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s respondentem R1

Příloha 2: Rozhovor s respondentem R2

Příloha 3: Rozhovor s respondentem R3

Příloha 4: Rozhovor s respondentem R4

Příloha 5: Rozhovor s respondentem R5

Příloha 6: Rozhovor s respondentem R6

Příloha 7: Rozhovor s respondentem R7

Příloha 8: Rozhovor s respondentem R8

Příloha 9: Rozhovor s respondentem R9

Příloha 10: Rozhovor s respondentem R10

Seznam zkratek

EU – Evropská Unie

ČR – Česká republika

OPP – Obecně prospěšné práce

PMS – Probační a mediační služba

PP – Podmíněné propuštění

VS ČR – Vězeňská služba České republiky

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

Přílohy

Příloha 1: Rozhovor s respondentem R1

1. Jak dlouho pracujete s podmíněně propuštěnými?

Vlastně od roku 2009 jsem na Probační a mediační službě a vyloženě paroli dělám 5 let. Těch 5 let před tím jsem měla na starosti jen dohled.

2. Co se v probační práci za dobu vaší praxe změnilo?

Toho je moc. Ale všechno to přineslo hlavně víc papírů. (*smích*) Určitě se kladně změnil přístup k trestu domácího vězení. Hlavně se to dost digitalizovalo a už to není tak složitý. Dost se taky postupně změnili možnosti insolvence pro naše klienty. Já osobně jsem za to ráda, protože většina klientů je zadlužená a nemají moc možnost to splácet.

3. Co je podle vás v probační práci problém?

Za mě je to určitě zadluženost klientů. S tím mi prakticky nic nemůžeme dělat a tak se cítím dost bezmocná. Ono kdyby dostali za to slušně zapláceno, byly by ty jejich dluhy po propuštění taky menší. Dál třeba požadování výpisu z trestního rejstříku u některých zaměstnavatelů mi přijde jako velký problém. Paradoxně nejvíc ty výpis chtějí zaměstnavatelé, kde vykonaný trest nehraje žádnou roli. A přitom kolikrát nemají ani právo ten výpis vidět. S tím taky souvisí to, že si klienti myslí, že my jim tu práci najdem, protože oni už to zkusili. Ale o tom to samozřejmě není. Je prostě třeba, aby se klienti naučili věci zvládat sami. My jim můžeme pomoci maximálně v tom, že je naučíme jak ty věci zvládnout.

4. Jak byste problém do budoucna řešil/a?

Jako všechny ty problémy? Tak za prvé je třeba klienty podněcovat k sebereflexi. Pokud uvidí, že problém sám nezmizel, donutí je to ho řešit. Víte co, oni vám slíbí, že něco pro vyřešení problému udělají, ale pokud se na další schůzce nezeptáte, zda to udělali, ten problém budou mít pořád. Další řešení vidím v osvětě veřejnosti. Tím teď myslím hlavně zaměstnavatele, který nesmyslně chtějí výpisy z rejstříku. Je třeba jim ukázat, jak si zaměstnance v řadách propuštěných vězňů vybírat. Taky by tu docela pomohlo, kdyby byla mzda ve věznici vyšší. Já chápu, že je taky málo práce pro ty vězně, že jo. Ale je potřeba je víc motivovat k práci, pak to mají venku alespoň o něco jednodušší. Pokud bude výdělek ve vězení vyšší, bude je to motivovat v

chození do práce i po propuštění s tím, že nebudou mít zároveň tak vysoký dluhy nebo náhradu škody, protože si to z části splatí už z vězení.

Příloha 2: Rozhovor s respondentem R2

1. Jak dlouho pracujete s podmíněně propuštěnými?

Už to bude dohromady 7 let. Mezitím jsem měla ale 3 roky pauzu. To jsem dělala vlastně dohled nad domácím vězení.

2. Co se v probační práci za dobu vaší praxe změnilo?

Podle mě se nejvýrazněji změnilo testování na přítomnost drog v těle klienta. Dřív bylo velice problematické zjistit, zda dotyčný klient opravdu užívá či ne. Dělalo se to pomocí testů moči, ale to se klienti naučili obcházet. Ty testy pomocí slin jsou teď mnohem snazší a hlavně je klienti nemohou podvést.

3. Co je podle vás v probační práci problém?

Administrativa. Tolik papírů, co po nás chtějí... (*odmlka + zakroužil hlavou*) Strašný. Nejhorší je, že to musíme často zpracovávat na úkor času s klientem. Další probléme je nesamostatnost klientů. Mají totiž často pocit, že naší náplní práce je řešení jejich problémů a oni si můžou užívat alespoň částečné svobody. Samozřejmě, že si tím nadělá akorát víc problémů. Blbý je, když začnou znova třeba fetovat nebo pít. On totiž před soudem slíbí, že už se toho na svobodě nedotkne, soud to schválí a hotovo. My pak soudu dáme nějaký doporučení, aby vydal zákaz užívání a on nás stejně neposlechne. Když už zjednodušili to testování na přítomnost drog, mohli by naše doporučení na udělení zákazu užívání brát vážněji. To pak taková práce ztrácí význam a je třeba to tomu soudu opakovaně doporučovat a doufat, že to jednou vyslechnou.

4. Jak byste problém do budoucna řešil/a?

Tak problém s administrativou bude na dýl. Ale kdybysme nemuseli přikládat všechny přílohy i do papírových spisů a stačilo by to jen v elektronické formě, rozhodně by nám to urychlilo práci. Určitě by taky dost pomohlo, kdyby nás soud nebral tak lehkovážně. Pokud napíšu do doporučení pro soud, aby stanovil zákaz užívání drog klientovi, bylo by fajn, kdyby to opravdu udělal. Tady je problém už jen to slovo *doporučení*... (*odmlčel se*) To je pak jasný, že to moc vážně neberou.

Příloha 3: Rozhovor s respondentem R3

1. Jak dlouho pracujete s podmíněně propuštěnými?

Ted' to bude nějakých 12 let, ale na začátku jsem pracovala asi 5 let jen na dohledu.

2. Co se v probační práci za dobu vaší praxe změnilo?

Podle mě zůstala podstata probační práce, dost stejná. Ale výrazný pokrok je určitě v trestu domácího vězení, kdy dřív neexistovaly náramky ten monitoring jako je teď. V posledním roce se u nás objevil třeba projekt Porceta. Ten vnímám jako velmi pozitivní změnu, protože pomáhá lidem propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody se znovu adaptovat na běžný svět. Takže vlastně obecně ty resocializační programy šly dost dopředu.

3. Co je podle vás v probační práci problém?

Těch je teda víc, no. (*zasmál se*). Ale nejhlavnější je určitě administrativa. Toho je fakt moc. Další takový dost významný problém vidím v přístupu klientů k nám. Hlavní problém je totiž to, že si většina klientů myslí, že jsme tu proto, abysme jejich problémy řešili za ně. Jako abysme jim našli lepší bydlení, vyřešili jejich exekuce a podobně. Ale vždycky, když s tím klientem pracujete delší dobu, vyměkne a nakonec pochopí, že od toho tu nejste. A poslední problém vidím v neochotě zaměstnávat podmíněně propuštěný. Oni si ty zaměstnavatelé neuvědomují, že tím podporují hlavně tu nesoběstačnost u podmíněně propuštěného. Protože on si pak řekne, že ho teda nikde nevezmou, a že mu máme tu práci najít teda my.

4. Jak byste problém do budoucna řešil/a?

To bude docela složitý, ale myslím si, že přístup klientů k nám se změnit dá. Důležitý je nepolevit a ptát se jich na jejich problémy. Ne nijak obecně, protože to vám nic neřeknou, ale konkrétně se zeptat jestli už nějak řeší tohle a zároveň jak to řeší nebo bude řešit. Když se častěji ptáme na jejich problémy, jako jestli už mají to vyhovující bydlení, nebo jak jsou na tom s hledáním práce, ukážeme jim tím, že my jim to hledat nebudeme. Další řešení je k tomu problému s administrativou. Podle mě by pomohlo, kdybysme měli větší pravomoce a tudíž nemuseli všechno tak podrobně dokládat.

Příloha 4: Rozhovor s respondentem R4

1. Jak dlouho pracujete s podmíněně propuštěnými?

Ted' v září to bude 13 let. Když jsem v roce 2007 nastoupila prakticky hned jsem šla dělat paroli.

2. Co se v probační práci za dobu vaší praxe změnilo?

Podle mě se u nás nejvíc změnil přístup soudu. Možná to je tím, že je tu teď na podmíněné propuštění jiný soudce. Předtím byl ten soudce dost striktní ve spolupráci s námi jako Probační a mediační službou. Dalo by se říct, že námi pohrdal. Ale teď posledních pár let je to jiný. (*poklepala si na pásek od hodinek*) Každopádně ještě pořád to není v České republice úplně ideální. Spousta soudů z jiných krajů nás pořád bere jen jako podrž tašky a naše slovo pro ně nic moc neznamená.

3. Co je podle vás v probační práci problém?

Administrativa nad lidi. (*uchechtli se*) Jinými slovy, chtějí po nás všechno doložené, a to se pak protáhne. Kolikrát když máme vážnější případ, musíme to psát už v průběhu rozhovoru, a to je pak nepříjemný jak klientovi, tak nám. Protože třeba teď když jsme konečně zase otevření nějakou chvíli, máme na sebe navázaný schůzky jednu za druhou a není mezi nimi vůbec na nic čas. Jen když klienti přijdou pozdě. To pak můžeme dodělat nějaký papíry. Jinak problém pro klienty je určitě práce. Nejen to, že žádnou nemají, ale i to, že pracovat už nechtějí, protože ve vězení taky nepracovali. Ale to je většinou chyba systému, že nemá dostatek míst, kde by mohli pracovat. Rozhodně by pomohlo, kdyby pracovali už ve vězení. Neříkám, že u všech, ale u většiny jo. Splatili by si tím alespoň částečně náhradu škody, případně nějaký svoje dluhy a bylo by to pro ně pak snazší. Problémem u zaměstnávání vězňů je i veřejnost. Protože je málo firem, co ty vězně zaměstná. A tudíž nemůže být víc pracovních míst ve VTOS. Ale i po propuštění je nikdy moc nechce zaměstnat. Je to tím, že je u nás pořád vězení dost tabuizovaný. To pak klienti neberou moc dobře a začnou se cítit méněceni a dál práci nehledají. Další problém je v těch soudech. Jak jsem řekla u nás je to lepší, ale jinde vím, že Probační a mediační službu neberou vůbec vážně. Je to blbý, protože my s tím máme akorát víc práce. Bylo by to hned jednodušší kdyby nám soud přikládal větší váhu a třeba něco nechal taky na nás. (*rozhodil rukama*)

4. Jak byste problém do budoucna řešil/a?

Rozšířením pravomocí probačního úředníka. Neříkám, nechat na nás všechno rozhodování, to určitě ne, ale některé věci nám k rozhodování svěřit. V tomhle byli dobrý parolový komise, na který byl projekt. Když chtěl být někdo podmíněně propuštěný, šlo to přes ně a nás. Samozřejmě v tom byli zainteresovaní i další odborníci, jako lékaři, psychoterapeuti a tak dále. Ale přišlo mi, že když jsme měli tyhle komise brali nás vážněji. To zaměstnávání vězňů je docela těžší. Tam je třeba změnit názor lidí na podmíněně propuštěný. Ale nějakou formou různých brífingů a podobně by to určitě šlo. Jinak ta administrativa by šla změnit. Vedením pouze elektronického spisu, pouze na serveru Probační a mediační služby. Takže by bylo možné se k němu přihlásit pod svými údaji i při výpadku počítače, nebo z domova.

Příloha 5: Rozhovor s respondentem R5

1. Jak dlouho pracujete s podmíněně propuštěnými?

Už 10 let. Prakticky od začátku, co jsem na Probačku nastoupila.

2. Co se v probační práci za dobu vaší praxe změnilo?

Nejvýraznější změnu jsem zaznamenala asi v monitorování trestu domácího vězení. To fakt dost pokročilo. Jinak mi přijde, že podstata probační práce zůstala stejná.

3. Co je podle vás v probační práci problém?

Jednoznačně je to množství a složitost administrativy. Ale to vám určitě řekl každý. (*smích*) Jinak další problém je podle mě málo pracovních příležitostí pro vězněné osoby, nebo i pro ty podmíněně propuštěné. Oni pak když jsou propuštěni z vězení, ani pracovat nechtěj. Samozřejmě existují výjimky, kteří se snaží si práci najít, ale většinou tomu tak není. Když jdou do vězení, úplně jim to přeruší veškerou každodenní rutinu a to na X let třeba. Takže pak se hodně špatně vrací zpátky. Taky je to ovlivněno závislostí na drogách, nebo alkoholu. Soud si kolikrát myslí, že když byl dotyčný ve vězení, abstinovat. Ale to samozřejmě není vždycky pravda, že jo. On se k tý droze vždycky nějak dostane, nebo alespoň k nějaký náhražce, která má pak stejný účinek. My pak můžeme soudu doporučit, aby vydal zákaz užívání pro nějakého klienta, ale to je celý. Soud nás v tomhle moc často nevyslechne.

4. Jak byste problém do budoucna řešil/a?

Podle mě by celému soudnímu systému hodně ulevilo ustálení parolových komisí. Jelikož už tenhle projekt běžel, bylo by o to snazší ho ustálit vlastně do celého procesu parole a tím usnadnit práci soudů a celý to tak nějak urychlit a zkvalitnit. Takže by naše doporučení brali vánějc. Ta zaměstnanost klientů se bude řešit těžko. Protože nejde o řešení pouze u klienta, musíme se zaměřit na veřejnost a zaměstnavatele, a to je prostě široký okruh lidí. Dobrým příkladem při osvětě veřejnosti jsou třeba poskytovatelé prospěšek. Protože každý z poskytovatelů OPPček je často zaměstnavatelem i normálních lidí, nebo teda těch bez trestů. A kolikrát tam ty lidi, po vykonání nařízených hodin, zůstávají dál zaměstnaný. Akorát on to nikdo moc nechce dělat. Zaměstnavatelé mají strach, co jim tam dáme za lidi a zároveň nemají moc motivaci k tomu tyhle místa zřizovat. Ale to jen kvůli nedostatku informací.

Příloha 6: Rozhovor s respondentem R6

1. Jak se máte?

Dobře.

2. Jak dlouho jste podmíněně propuštěný?

Teď to budou tři roky. Ale je škoda, že jsem nedostal tu podmínku na míň. Ale hlavně, že jsem se z tý basy dostal.

3. Co děláte od vašeho propuštění?

Pracuju.

a. Co jste v životě změnil/a?

Našel jsem si novou práci. Taky líp placenou. Nebo jako... (*uchechl se*) Není to žádný zázrak, ale je to dobrý. Taky jsem se znova oženil. To je možná horší než ten plat. (*zasmál se*) A taky jsem kvůli ní přestal kouřit. Ona to nesnáší. (*obrátil oči v sloup*)

4. Jak vnímáte spolupráci s probačním úředníkem?

Nebudete to nikomu pouštět, že ne? Tuhle nahrávku. (*ujistila jsem respondenta, že rozhodně ne*) Tak v tom případě jestli mám bejt upřímněj, tak špatně. (*pokrčil rameny*)

a. Proč z toho máte tento pocit?

Protože se ke mně chová dost povýšenecky a tak jako bych byl úplně blbej. A skoro pořád mě testuje. Jako bych byl nějaká hnusná fetka. (*rozhodil rukama*) Ale jeho vůbec nezajímá, že už jsem od tý autonehody čistej...

5. Myslíte si, že je pro vás probační dohled prospěšný?

To jooo.

a. V čem?

Dost mi to pomohlo přemejšlet o svých problémech a nenechávat je na osudu. Zároveň vim, kam si říct o radu. A konečně splácím dluhy. Vim jak na to. Víte kolik mám po prvním rozvodu dluhů? Oni to jsou dluhy mojí bejvalky. Kráva chtěla půjčit

na auto, tak jsem si vzal půjčku, protože jí by jí nedali a dal jí ty prachy na to, aby už neřvala. (*pobaveně se ušklíbl*)

6. Změnil byste něco na přístupu probačního úředníka k vám?

Podle mě by to chtělo změnit přístup k nám propuštěným. Víte, jak to myslím? Aby ten úředník nebyl tak povrchní a nepovyšoval se na mě. Jo a taky, aby mě mohl testovat jen někdy, a ne pořád. A taky to, že bych tam nemusel chodit, kdybych měl ty testy v pohodě.

Příloha 7: Rozhovor s respondentem R7

1. Jak se máte?

Na hovno, pani. (*ušklíbl se*) Tenhle nouzovej stav mi úplně zkazil plány. Chtěl jsem jet s dětskama k moři a takhle nepojedeme nikam.

2. Jak dlouho jste podmíněně propuštěný?

2 roky. A rok mi ještě zbejvá.

3. Co děláte od vašeho propuštění?

Pracuju, chodím na pivo... (*řekl s úsměvem*)

a. Co jste v životě změnil/a?

Našel jsem si práci. Sice jsem o ní teď zhruba před týdnem přišel, ale i tak se to počítá, ne? To je, ale kvůli tý karanténě, víte? Prostě potřebovali víc prachů a já jim je svojí prací bral. Tak bylo jasný, že vyhodí mě, a ne někoho bez záznamu. (*smutně se usmál*) Tak sem se víc začal zajímat o svýho syna. Jsem tu pro syna teď dlouho, vlastně celej jeho život, nebyl, a tak se o něj teď chci víc starat i když to není lehký. Ona totiž moje ex mi ho nechce pučovat. Jsem se s ní teď po propuštění rozved...

4. Jak vnímáte spolupráci s probačním úředníkem?

Dobře. Vidim, že mi tady paní úřednice chce jako jediná pomoct. Řeší se mnou moje dluhy a jejich splácení, abych se z toho nezbláznil. Pořád mi chodí nějaký upomínky, ale ona mě uklidňuje, že to zvládám podle plánu. Taky se mě ptá na děti tak už kvůli tomu se o něj fakt zajímám. (*zasmál se*)

a. Vidíte zde nějaké problémy?

Vůbec. Všechno je v pořádku.

5. Myslíte si, že je pro vás probační dohled prospěšný?

Podle mě určitě. (*pokrčil rameny*)

a. V čem?

No, ve všem. Hodně mi pomáhá, abych byl samostatný. Taky jsem díky tomu přestal s fetem, zjistil jsem, že chci žít normálně, a ne od dávky k dávce, kdy jsem ani nevěděl co dělám. A hlavně sem chtěl, aby mě moch vídat syn, ona mi ho ex nechtěla jinak dávat. (*spokojeně se usmál*) Ted' mám taky pocit, že na věci nejsem tak sám, víte? Že má o mě někdo zájem, i když je to jen proto, že je to jeho práce. Taky mi tady pani úřednice pomohla najít práci. I když jsem o ní přišel...

6. Změnil byste něco na přístupu probačního úředníka k vám?

Vůbec ne.

Příloha 8: Rozhovor s respondentem R8

1. Jak se máte?

Docela dobře.

2. Jak dlouho jste podmíněně propuštěný?

Jako dohromady mám podmínku 10 let, ale já jí po 5 letech porušil, a tak jsem se tam vrátil a teď jí mám zas na 5 let. Tenkrát jsem byl mladej a blbej. (*nevesele se usmál*)

3. Co děláte od vašeho propuštění?

Chodím do práce jako před tím, věnuju se cerce a tak různě.

a. Co jste v životě změnil/a?

Změnil jsem všechno, ale hlavně přístup k životu. Mám čtrnáctiletou ceru a nechtěl jsem jí vysvětlovat, co je kuplířství. (*pokrčil rameny*) Taky jsem se rozved. Což je pro mě dost kladná změna. Ale jinak jsem si srovnal priority sám. Já ten dohled nepotřebuju, já se napravil sám, ne díky státu, ale díky sobě. Takže mi v tom rozhodně žádná probačka nepomohla.

4. Jak vnímáte spolupráci s probačním úředníkem?

Já nevím, hele. Já si myslím, že mi to vůbec nic nedává. Je to jenom hra. Jde o to říkat, co chce slyšet ten úředník a on vás pak nechá na pokoji. Nic víc. Nechápu proč sem musím chodit.

a. Vidíte zde nějaké problémy?

U mě ne. Já rozhodně nejsem typickej příklad propuštěnýho. Já mám slušný příjem celou dobu, bydlím v rodinnym baráku. Určitě někdo s nějakýma problémama vidí, že mu to nějak pomáhá, ale já rozhodně ne. Já ten dohled fakt nepotřebuju. (*začal se smát*) Já nic špatnýho neudělal.

5. Myslíte si, že je pro vás probační dohled prospěšný?

Pro mě určitě ne. Jak jsem řekl, já jsem zabezpečenej na X let dopředu, mám skvělou rodinu a všechny toxický kamarády jsem nechal dávno za sebou kvůli dceři. Pro někoho ta spolupráce s probačkou asi prospěšná bude, jsou to fajn lidi, co vám fakt

chtějí pomoci... Ale já pomoc nepotřebuju. Já jen čekám až mi za rok skončí ten dohled, co mám a jsem zas čistej. *(pokrčil rameny a samolibě se usmál)*

6. Změnil byste něco na přístupu probačního úředníka k vám?

Hele všechno. Teda, jako na jejich práci nic, jo. *(zasmál se)* Ale spíš na tom, aby tam museli chodit lidi, co to fakt potřebují. A lidi jako já, aby mohli jen jednou za rok zavolat a dát echo, že žijí. Protože u mě není žádná pravděpodobnost recidivy a už vůbec ne nápravy. Já jsem napravenej do krimu šel. *(řekl arogantním tónem)*

Příloha 9: Rozhovor s respondentem R9

1. Jak se máte?

Fajn. *(pokrčil rameny)*

2. Jak dlouho jste podmíněně propuštěný?

3 roky.

3. Co děláte od vašeho propuštění?

Chodím svičit, na obědy s lidma z posilky a tak... Užívám si. *(rozhodil rukama s úsměvem)*

a. Co jste v životě změnil/a?

Přestal jsem kouřit. Úplně. Zbavil jsem se toxických lidí, což bylo hodně důležitý. Ale to už jsem chtěl udělat dávno před basou. A místo do hospody teď chodím posilovat. Já, když kolem sebe venku viděl ty korby, musel jsem začít taky něco dělat, abych někdy nedostal na prdel. *(zasmál se)* To je teď děsnej trend totiž. Chodit do posilovny a starat se o svoje zdraví. Jak říkám víte co, to jsou změny, co jsem chtěl udělat už před tím než jsem šel sedět. Takže to není zásluha kriminálu ani tady probačky.

4. Jak vnímáte spolupráci s probačním úředníkem?

V klidu.

a. Proč z toho máte tento pocit?

Oni dělaj co můžou. Není jejich chyba, že to dělat musí. Já taky nechci platit alimenty a musím. *(rozhodil rukama a zasmál se)* Já tu s nima aspoň zabíjím čas. A jsem rád, že si mám taky s kým pokecat o všem.

b. Vidíte zde nějaké problémy?

Nee, to bych ani neřek.

5. Myslíte si, že je pro vás probační dohled prospěšný?

Já si myslím, že vůbec. Dyť já už v base věděl, že ty změny udělám. Na to jsem nepotřeboval nějakýho úředníka, aby mi pomoh. (*usmál se samolibě*) Ale to je asi tím, že jsem tam šel a měl už v hlavě všechno srovnaný. (*pokrčil rameny*)

6. Změnil byste něco na přístupu probačního úředníka k vám?

Asi jenom to, aby šlo nějak udělat, že sem nebudu muset chodit. Jako joo, pokecat si s někým a zabít tím čas je fajn, ale to by šlo i potelefonu, ne? (*pokrčil rameny a obrátil oči v sloup*) Jenom chci říct, že mě rozhodně nenapravit systém, ale já sám. Protože jsem v tý base chtěl. A věděl jsem, že už mi to tam nic dát nemůže tak jsem chtěl jít po půlce ven. Jako mě to nijak neobtěžuje spolupracovat tady s pani, ale spíš de o to, že já jí stejně říkám, co chce slyšet a dělám si co chci. Takže bych to zněnil, abych ten dohled vůbec neměl. (*usmál se*)

Příloha 10: Rozhovor s respondentem R10

1. Jak se máte?

Fajn. (*usmál se*)

2. Jak dlouho jste podmíněně propuštěný?

Už to jsou 4 roky. Za pár měsíců by mi to mělo skončit, když nic nepodělám. (*zasmál se*)

3. Co děláte od vašeho propuštění?

Pořád pracuju.

a. Co jste v životě změnil/a?

Největší změna je asi to, že jsem přestal kouřit, našel si práci a oženil se. Za to jsem fakt rád. Být rozvedený a sám mě dost ničilo. Takhle můžu zase říkat, že jsem ženatý. (*zasmál se*)

4. Jak vnímáte práci s probačním úředníkem?

Dobře. Díky nim jsem na začátku neměl pocit, že jsem na to sám. Je fajn vidět, že někoho moje problémy zajímají a zároveň mi nepodsouvá nějaký svoje myšlenky. A ještě lepší je, že ho nemusím platit jako nějakýho psychouše. (*s úsměvem pokrčil rameny*)

a. Vidíte zde nějaké problémy?

Nevidím. Je to milá paní, tak s ní problém nemám. (*zasmál se*)

5. Myslíte si, že je pro vás probační dohled prospěšný?

Joo, sám vidím, že jo.

a. V čem?

Hodně mi to pomohlo s dluhama. Já mám dost vysoký alimenty a nějaký dluhy. A taky mi to pomohlo v hledání práci. Jako to bylo fakt těžký, ale vidím, že když už jí mám splácí se líp.

6. Změnil byste něco na přístupu probačního úředníka k vám?

Určitě ne.